UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 00636252 9

164 СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА 164

МИЛЕТА ЈАКШИЋ

ПЕСМЕ

PG
1418
J334
A17
1922
cop.2

P
L Slav
S

Srpska književna zadruga
[Redovna izdanja]
СРПСКА КЊИЖЕВНА ЗАДРУГА
КОЛО XXV. Бр. 164.

МИЛЕТА ЈАКШИЋ

ПЕСМЕ

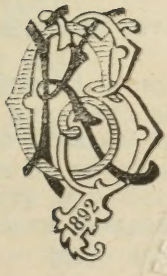

1922.
БЕОГРАД

ШТАМПАРСКО ПОДУЗЕЋЕ „ЗАСТАВА“ Д. Д., НОВИ САД.

584908
2.7.54
PG
1418
J334A17
1922
cop. 2

ИЗ ДНЕВНИКА.

Неколко лепих фебруарских дана,
Кад на пригревак људи измиле —
(У хладу још се бели слана:
Ноћи су ведре и студене биле) —
Излазио сам сунцу да се подам...

Са јужне стране крај црквеног зида
Ту стојим или полагано ходам...

Са мном, оставив пукотине, рупе,
Зимња склоништа, зачкољице своје,
И оне, муве, на сунце се купе
Из мемле, мрака и плесни:
Миле по зиду ил, б новне стоје —
Још смо ко слепи, болни, траповесни...

Пригрева сунце, млак ветар ћарлија...

Кокоши оне што на сунцу леже,
Те муве овде мисле сад што и ја —
Нас једно исто осећање веже:
Заједно смо се на окупу нашли
На једном месту звер, инсект и птица,
Сви смо на благи пригревак изашли
Сунчева деца — једна породица.

МАРТ.

Пустило јару мартовско сунце
Ко ужарена пећ
И зелен мами — пробија земљу
Зумбул и лала већ;
Покрај ограда листала зова
Пупчао јоргован —
У дворишту се ракољи кокош
Петô поздравља дан —
Пролеће! Пролеће!

Осмехује се зелено поље,
Чује се шевин клик;
Плаве се шуме у танкој пари
И дàлеки зреник,
Над младим житом ветар ћарлија
Њиха будући клас, —
Размилели се ради — чујем
Орача бодар глас —
Пролеће! Пролеће!

Шта то шапуће на уво мени
У пољу ветар тај,
Шта топи, таје у мојој души
Сунчани овај сјај?
Ко вес'о жагор што раним јутром
Разбуца тежак сан,
Мелодично се у души буди
С песмом радостан дан —
Пролеће! Пролеће!

С ВЕТРОМ.

Ја бих далеко некуд
Пролеће када гране,
Даље од завичаја
У земље туђе, стране.

Дува у пољу ветар
Пун силе разуздане
Из непознатих страна
У непознате стране.

У бурном ветру томе
Што преко поља леће
Мирису туђе земље
Мирише страно цвеће.

Нове мирине дишу...
Далеко с ветром овим
Што путује крај мене
Ја бих да летим, пловим:

У чаробну туђину
Где нико знао не би
За мене, — где бих дошо
Непознат самом себи

И даље... као облак
Што с ветром пут свој мења,
Никада сит промена
Никада сит летења.

Ал заман ветар срце
Жељама лудим пуни
И залуд буди уздах
На болној, сетној струни...

Ја бих далеко некуда
Пролеће када гране,
Даље од завичаја
У земље туђе, стране.

МЛАДОСТ

НЕ МОГУ ТИ РЕЋИ
ПРВИ И ДРУГИ САСТАНАК
ОНА
ОЧЕКИВАЊЕ
ПОСЕТА
НЕСАНИЦА
РАСТАНАК
ПОСЛЕДЊА РУЖА
У ПРОЛЕЋЕ

НЕ МОГУ ТИ РЕЋИ —

Не могу ти рећи
Како љубим ја —
Али да те љубим
Твоје срце зна.

Слушала си крадом
Шта ти певам млад,
Тумачила радост,
Стрепње бол и јад.

Кад после растанка
Сретнемо се ми,
Срце ми се спреми
Да те поздрави

Ал се речи следе,
Не могу, не смем
Да ти кажем поздрав —
Стојим блед и нем.

Ни растанак с тобом
Не даје ми ма',
Да ти шапнем, злато,
Како страдам ја.

Тек кад сам далеко
Од тебе, о, тад
Излијем у песми
Стрепње бол и јад.

У њима је тајна
Моја љубав сва,
Нек ти оне шапну
Како страдам ја...

ПРВИ И ДРУГИ САСТАНАК.

Глуха поља, тамне долинице —
Сетна ноћца са Истока гледа,
Сузне су јој црне трепавице,
Под грлом јој гори звезда бледа —
Ал док мине ноћ и зора сване
На том месту сунце ће да гране.

Тако љубав на првом састанку
Што је ко зрак у душу ми пала,
Целу ноћ је у немирном санку
Ко чаробна звездица трептала —
А већ другог дана зрака мала
У јарки се огањ разбуктала.

ОНА.

Гледала је у дубокој ноћи
Црно небо пуно вечне тајне,
На очи јој две звезде слетеше
За то су јој очи тако сјајне.

Љубила се са ружицом младом
Кад се јутром у леји развија
Па јој листак на уснице оста,
За то су јој уста руменија.

Гледала је када облак букне
Муња суне, храст доле обори,
Па када је на ме погледала
Моје срце у пепео створи.

ОЧЕКИВАЊЕ

Тихо је . . . дођи! Поноћ дише мразом
Ни дуси не иду завејаном стазом,
Ал ти ћеш пута по сметови' знати
Кораку твом ће жудна знања дати —
Тајно ко звезда кад небом полети
Врх бела снега дођ' ћеш милој мети.

Пролази време . . . Ти се не бој мрака,
Звезде се гасе сред снежних облака, —
Јака је тама, бели снег је јачи
Плећи је диже да ти пут означи,
Сумрак се блиста — моја соба мала
Од твог би лица тако засијала.

Дођи, ах, дођи . . од кад ниси била
Нада се моја скоро угасила,
Не дише тобом плачна полутама,
Везана песма на мојим уснама
Теби се нада, кроз сузе се смеши —
Ходи и песму пољупцем одреши.

О, још те нема, — а пролазе сати,
Ветар се диже и лупа на врати;
На стару кулу враћају се ѐјѐ,
Псето завија и мећава вејѐ, —
На окна лупеж ветар ми улеће:
Будало, спавај! — она доћи не ће!

ПОСЕТА

Ходи моје злато, цича стеже,
Дркћу звезде, ти'о Север пири,
Стражарев се ноћни рог разлеже,
Пуста, хладна зимска ноћ се шири.

Твоју косу бело иње кити
Стрепиш, стојиш тако неодважно —
Ја ћу дахом иње отопити
И згрејати твоје лице влажно.

И причаћу бриге своме злату
А ти мени стрепње, младе ране —
Све док терет у тихом шапату
На пољупцу немом не издане.

НЕСАНИЦА

Вук пред селом вије, глас му се разлеже
По белим пољима; бурна вејавица
Бесни ми на прагу — мраз и цича стеже
Земљу, тамно небо без сјајних звездица.

Кад кад олуј дрмне завејана врата
И уморног тргне из нотњега дрема;
Давно будан слушам како време бата
А срце осећа — ма да тебе нема —

Ко да главу спуштам на врело ти раме
Слушајући причу са твојих усница
Где с уздахом шапћеш кроз сен мрке таме
О тужним ноћима дугих несаница.

РАСТАНАК.

На растанку њена мила рука
Са уздахом спомен ми је дала,
Позна цвећа два увела струка
Што је кришом у башти убрала,

Тако ветар, кад лето прецвета
Небом пођу јесењи облаци,
С жута грма, са гола дрвета
Мртав листак на праг нам добаци.

ПОСЛЕДЊА РУЖА.

Ружица бела у градини тужној
У позну јесен самохрано цвета
Ко бледа зрака поврх гроба нема
Ко светли санак преминула лета.

Чекала ваљда славуј да запоје
Ал место песме северац застуди,
Насташе магле и буре јесење
А вихор један рашчупа јој груди.

Тако се моје срце тебе сети
И живне спомен на времена стара,
Ал још га већа само туга свлада
Кад види јаву па се разочара.

У ПРОЛЕЋЕ.

Указало се прво цвеће
Лист је на грму шушн'о,
Први је славуј запевао
Слушам га равнодушно.

Ја знам одавно то пролеће
И опет ми се чини
К'о стран да лутам цветном стазом
У немилој туђини.

У мојој души живи спомен
Далеког неког сјаја
Пролећа давних, глас минулих
Славујских нараштаја.

Ја за бојама светлим чезнем
Цветова који бише,
За славујима из младости
Што не певају више.

NOCTURNI FLORES

I. НОЋ ЈЕ —
II. У НЕМОЈ ГОРИ —
III. ВИДИШ ЛИ ТАЈ ГРОБ?
IV. ХВАТА Л ТЕ СТРАВА — ?
V. ВИСОКО... ВИШЕ...

NOCTURNI FLORES

I.

Ноћ је. Сама је колеба твоја
У пустој гори, где вију гнезда
Орлови. Над њом као мравињак
Ври, кипти небо од сјајних звезда.

Око поноћи, кад све занеми,
На колебу ти небо наслања
Звездице сјајне, као да спушта
Златне плодове са родна грања...

И ја се тада к теби украдем,
Блудим по мраку, гором се верем
Да тајно љубим очице твоје
И с тобом златне звездице берем.

II.

У немој гори на месечини
Самоћно снива црквица стара,
Крај ње на зиду граната буква
Поноћне сенке тихо одмара.

Нигде шапата, нигде покрета —
Осећаш како срце ти куца,
На небу трепте далеке звезде
И крст на кули мирно светлуца.

Кадикад узвик из горе доће
Из густих шума, немих дубрава
Као да човек у помоћ виче
Ко да се крвав злочин дешава —

То сова плаче... и мир је опет
Онамо од куд јаук се оте...
Светиња ћути, звезде трепере,
Дубрава таји ноћне страхоте.

III.

Видиш ли тај гроб што онде ћути
У вечноме мраку горскога хлада —
На њему мртве ружице беле:
То месечина кроз грање пада.

Закопан лежи ту један монах,
Усамљен беше целога века,
Никога нема да му походи
У пустој гори гроба далека.

Кад је живео, када је умро
И је ли за њим ичије око
Кад заплакало — то нико не зна:
Прошлост је нема, ћути дубоко.

Само у доба зимских мећава
Над њим се ори ветровâ хука
А кад с пролећа гора о-иста
Кукавица му над гробом кука.

IV.

Хвата л' те страва на тој висини?...
Доле спава у сумрачне горе,
Све ћути близу и у даљини
Куд оком пређеш неме просторе.

Умукао је папак у трави
У ваздуху се кресница гаси,
И славуј дрема још у дубрави,
Дубоко ћуте живота гласи.

Из села нема још кукурика,
Зора не бели још не ће доћи —
Далеко само с равног видика
Кроз бледи сумрак звездане ноћи

На тамној црти трепери јасно
Крвави пожар: у глуво доба
То ноћас месец споро и касно
Диже се као вампир из гроба.

V.

Високо... више! Да ли осећаш
Силовит ветар ко струју јаку
Што нас подиже? Под нама доле
Земља дубоко тоне у мраку

Ко мрачна кугла. Неста равнина
Провала шума, потока, брега —
На мрачној земљи само се бели
Кућица твоја ко мрва снега —

Сад и ње неста. Струја нас диже
Као две сенке даље летимо:
Ветар нас гуши, глухну нам уши,
Заспале звезде пролећу мимо...

Неста и звезда, О, где смо сада?
Над нама пусто, пуста подножја:
Нас двоје сада насељавамо
Та празна, мртва пространства божја.

ЉИЉАНИ ПОЉСКИ.

ОБЛАЦИ ИСТОЧНИ
НА ОМАРИ
ПРЕД ПОДНЕ
КИШИЦА МИНУ
УСПОМЕНЕ
МЕТАМОРФОЗА

ОБЛАЦИ

Облаци источни, крилати лабуди,
Вас пре сунца мајка Зорица пробуди,
Росом вас умије, златом вас позлати
Ветар вам поклони да вас на пут прати.
С ветрићем под крили' изнад до̏ља̂, гора,
Прелећете царства, пустиње и мора.
Кад нада мном стану ваше лаке сени,
Ви надмете груди па зборите мени:
Ми видимо лепше шуме и пољане
И шире ливаде цвећем засејане,
Вити брег од хумке где орао седа
Врх планински што се догледати не да;
Ле ше цвеће — тако ви зборите мени —
Од турчинка што се у житу црвени...
О, таштн облаци, не питам вас за то —
Него јесте л игде вид'ли лепше злато?...
За то лӓне што ми виси око врата
На част вам лепота мени непозната!...

НА ОМАРИ

Одахните груди! Стани ного моја!
Куд ћеш по времену пламена и зноја?

Гори сунце, пламте ражарени зраци,
С обзорја се дижу олујни облаци.

Срце једва бије, зној ми капље с чела
А још је далеко до мојега села,

Већ гром тихо гуди на западу тамо —
Ајде да у чарди мало причекамо,

Јер пре два три лета, кад сам туна мино,
Ту је поред хлада било добро вино.

Служио га тада један цветак мио,
Ај, ал цвет је онда тек пупољак био,

Ком сам ипак с жаром песмицу написо
Ал јој дете није разумело смисо.

Сад су процветали обрашчићи њени,
Ко међ златним житом орашак румени.

Можда сад немирна све за мене пита
И уздише крадом, кад стихове чита.

Ко зна можда кад ме упозна и види
Од тајне ће жеље и да се застиди,

Ал ће дати да јој љубим усне, веће,
Све док жега мине и док бура пређе.

ПРЕД ПОДНЕ

Ближи се подне, сунце ће при ећи —
Сад је најбоље ту под дрво лећи:
Нада мном висе гранчице зелене
Дубока сенка ћути око мене.
А летње сунце жеже немилице
Не дишу под њим поља, ћуте птице —
Ни гласка нема; каткад зуцне мува.
Ил ветар, када преко поља сува
Од сунца бежи, шушне међу грањем,
Преврће лишће с тихим шапутањем
И умири се, кад нађе
Захлађе, —
Ко лена мисо што слатко задрема
Кад се посла нема.

КИШИЦА МИНУ —

Кишица мину с тамним облаком
И уми поља, пламен угаси,
Благодат стоци, вредним тежаком —
Блиста се шума, жуборе гласи . . .

Ал камо вода дажде обилни
Пљуском да падне кад гром заори,
Да жар угаси, тај огањ силни,
Љубави пламен што мене мори?

Та да се попне то сиње море
На небо и да једнако пада
Потопило би највише горе
Ал само љубав моју никада.

УСПОМЕНЕ

Ветрићу, куд блудиш по пустој пољани
Ко несретно момче уздисаја пун?
Минуло је лето већ су прошли дани
Када је у листу био овај цвун.

Давно се не реси поље жутим златом,
Нити шеву диже сунце високо лет —
Пусте су пољане: с уздахом, шапатом
Ти, ветрићу, падаш на последњи цвет.

Видиш, тако време носи као жетва
И младост и љубав у далеки крај,
А нама остане као тешка клетва
С празном успоменом празан загрљај.

МЕТАМОРФОЗА

Сневам да сам заспао у пољу
Зими. Цбуње беше голо, наго;
Белила се поља, снег је вејо
На мене се бео покров слаго.
У тишини сва божја створења
Као да се за одмором грабе:
Испод леда спавале су воде
Испод земље гуштери и жабе.
Ћутали су пупољци под кором,
Загрливши у сну једно друго
Спавао сам и ја са природом,
Спавао сам тврдо, слатко, дуго.

Сневам да сам прен'о се изà сна:
Неко снежни покров трже с мене,
Топло сунце грôтом се смејало, —
Цбуње пупча, поља се зелене.
У около хиљаду гласова
Уз шуштање набујалих вода:
Узаврели вивци, дошле чапље,
Стоји крекет жаба, клепет рода...
Шта је ово? И у место много
У памети мисли да премећем —
Напех плућа од силне радости
Да запевам? Не, — да закрекећем.

ПРОЛЕЋЕ

БЛАГИ ВЕТАР...
ПРОМАХУЈЕ ТОПЛИ ПОВЕТАРАЦ
СПАВАЈУ ПУПОЉЦИ
НАДА
ТРЕНУТАК СРЕЋЕ
МЕЂУ ГОРАМА
УСПОМЕНЕ
УНИШТЕНА ПЕСМА

БЛАГИ ВЕТАР

Благи ветар у планине стиже,
Долом душе, из п ова а пири;
На брдо се јарко сунце диже
Па са чога у долину вири.

Са обронка тих поточић музе,
Снег се топи с планинског пристранка,
Птица пева, б истају се сузе
На травчици након дуга санка:

„Сунце, сунце! О, птичице лепа
Зар већ сунце тако топло греје?“
А на грани мала птица тепа:
„Сунце, травка — устај, пролеће је!“

ПРОМАХУЈЕ

Промахује топли поветарац
У планини по голом дрвећу,
Снег се топи, с висова сунчаних
У доље се бујна врела крећу.

Хуји гора: по каменом ждрелу
Мутан поток ваља се и пени,
Са обале весело га мотри
Дивљи стручак, цветак безимени.

Пујте птице! Већ по гранчицама
Слепа ока хоће да прогледе —
Пујте птице, нек гора олиста
Када време славује доведе —

Ал не пујте мени и том грму
Што га никад зелен лист не кити:
Нас ће двоје пролеће обићи,
Нас славујак не ће походити.

СПАВАЈУ ПУПОЉЦИ

Спавају пупољци, шума још не листа,
Рани ветар само љуља гране голе
И росу испија што трепти и блиста
На црним гранама и по земљи доле.

Ал кроз храшће младо на узаној стази
Где још вене лишће од прошле јесени
По раноме биљу моја нога гази
И по трави што се под лишћем зелени.

Чујем звуке ал не дивљег узлисаја,
Нити јаук грања кад се небо мути:
То шапуће ветар, а са шумског краја
Чујем птичји цвркут што пролеће слути.

Ал ће скоро песма загрмети силно
Кроз лавиринт овај; изнад моје главе
Разлиће се јаче шуштање умилно
Са мирисом цвећа и зелене траве.

Живни срце моје! Нека нада труне
Што је прецветала и увела лане,
Нека нова никне, а веселе струне
Нек удесе песму за ведрије дане.

НАДА

Разбило сунце јутарње магле,
Размакнула се да̀ља,
Поздрављају ме ветрови топли
Из да̀леких земаља.

Нагрезнуле су пролетње воде
Топи се земља мека —
На тебе, сунце, на тебе Јуже
Природа жељно чека.

Ти у свом крилу широком носиш
Живота новог клице,
Заметке плодне пролећа млада
Пупољке, цвеће, птице.

Штедро је крило обиља твога
Богато бреме твоје —
Да л ћеш у њему, пролетњи ветре,
Донети наде моје?...

Ко ластавица кад гнездо мане
Испред јесење студи —
Тако је нада оставила ми
Пусте и празне груди.

Али ти наду у старо гнездо
Упути и угони,
Па нек се песма њена ко некад
Разлегне и зазвони

И кад се скорим на земљи опет
Обновљен живот крене
С радошћу општом нека се сложе
Веселе песме њене.

ТРЕНУТАК СРЕЋЕ

Знам да ће славуј што сада пева
С песмом умући у своје време,
Доћи ће јесен, отић' ће птице
Поље и шуме остаће неме.

Угасиће се зрака сунчана
У тужној зими пре нег што трене
На млада поља, и усахнуће
Зелено море, цвет ће да свене.

Младост ће проћи, године тешке
Оптеретиће слабачка плећа —
Проћи ће живот; варљива нада
Никад не држи, што нам обећа.

Али ко сада верово не би
Песми што птица у шуми виј̀е,
Сунцу што сија? Ко не би реко
Да младост наша бескрајна није?

Све пева, дише, слатко мирише
Уздише ветар, шапућу гране, —
Пусти пролеће ма за тренутак
Нек нас усрећи, нек нас обмане.

МЕЂУ ГОРАМА

Листају шуме, гајеви зелени
Кукавица се чује већ у гори,
Славуј цвркуће у сумрачној сени
У хладу бистар поточић жубори.

Све буја: лист и трава, цвеће цвета, —
Маховином се кити суро стење,
Бршљаном давно умрла дрвеса —
Како пролеће милује кићење!

Куд крочим само, цвеће ми се нуди,
Ниче крај мене, преда мном га има,
Њим и ја китим своје пусте груди:
Сад је пролеће и по гробовима.

УСПОМЕНЕ

Последње остатке од прошле јесени
На голим гранама поветарац њиха;
Млада лишћа нема да старо замени
Трепте слабе сенке, спава шума тиха.

Ал' већ горско зеље млада пера своја
Из земље помаља, већ испод тресета
Првенац пролеће с планинског присоја
Процепак се јавља, висибаба цвета.

Поколење младо можда оног цвећа
Што си некад као залог дружбе нежне
Брао у тајности једнога пролећа
Дружбе што би жртвом судбе неизбежне

Ал' је рушилачко време давно врло
Прешло преко тебе као бура плаха,
Убило ти спомен, сећање сатрло
Те за прошлост немаш ни једног уздаха.

Залуд те потсећа цвет на твојој стази
И подиже на те своје очи неме, —
Њега равнодушно твоја стопа гази,
Тупо, без жалости ко и само време.

УНИШТЕНА ПЕСМА.

Весело је младо јутро
Птице дижу грају,
Шума листа, трава гори
У сунчаном сјају.

На мом крилу започета
Тужна песма стоји,
С белог листа гледају ме
Црни јади моји.

Нада мном се ветрић нагô
Па у строфу вири —
„Веселије!“ шапну, духну
Па листак отпири.

ЛЕТЊЕ НОЋИ

ШЕТЊА У НОЋИ
ВИЛА
НОЋ НА РЕЦИ
НОЋ
НОЋНА ТАЈНА
ЗВЕЗДЕ
ПОНОЋ ЈЕ . . . МЕСЕЦ
УТЕХА
ВРЕМЕ

ШЕТЊА У НОЋИ

Зриче попак украј зовина коренка,
Други му се јавља у дубокој ноћи, —
Са мном никог нема, само моја сенка
Ступа поред мене у шумској самоћи,

Зрак месечев дрхти кроз клонуле гране
И тихо испреда сенчице и мреже,
Што нечујно слећу сребром испреткане
И прострте мирно на путањи леже,

Заспао је славуј у мрачној дубини,
Не чује се бахат ни мојих корака,
Само песма попка у овој тишини
И бојажљив шапат младих огранака.

И опет бих натраг до рујна осванка
Да не сметам миру што га поноћ ствара,
Јер са страхом слутим да дух благог санка
Дубоко у шуми негде се одмара.

ВИЛА

Она игра сред шумарка
Листом, цветом окићена
Мирисом јој тело ћарка
Росним дахом коса њена.
Тајно усред полумрака
Уз брујање шумских буба
И уз вреву славујака
Звиждук коса, гук голуба
Скаче, маше голом руком
Ил се брсне гране прима,
Виси тако, вије струком,
Игра плива на звуцима.
Часом ногу доле свија,
Сањива је травка чује,
Пробуди се, струк извија
Да јој прсте омилује.
Мени приђе изненада
Сребрно ми ближи лице,
Загрли ме хладна, млада
И ко росне јагодице
Додирну ме уста њена,
Па ме љуби, дах ми пије
Кратког часа, једног трена —
Ја се макнем — ње већ није —
Руке пружам, за њом лећем,
Тајни огањ мене тресе —
Она лети за дрвећем
Тапше, игра и смеје се . . .

НОЋ НА РЕЦИ

Ваздух трепти; ноћна птица
На далеком кличе жалу,
Чун се љуљне, вал заблиста
Па се пропне на обалу.

Прошапће јој тихе речи,
Ороси је и пољуби,
Ал се санан натраг врати
Па се води у дну губи —

И ућути . . . С тобом бдијем
Нигде људи, тек нас двоје —
Што ми срце тако бије
Милујући руке твоје?

Дал ми поноћ душу греје
Па у крви пламен буди;
Откуд говор, што ми машту
И немирне' пали груди'? —

Врба шу́ми; у дубини
Глатке реке месец плови
А кроз грање тихо шапћу
Пуни чара слатки снови:

Није оно лик месечев
Него хумка светла гроба,
Где почива мртва вила
Из старога чудног доба.

Лепа као звезда сјајна,
Мила ока, бела лица,
У врбаку покрај воде
Живела је бродарица.

Кад развије магла вео
И настану разговори
Летње ноћи, зачула се
Песма њена где се хори.

Са жудном је слушо песму
Рибар момче голобрадо,
Мучио се, венуо је
И у чежњи љуто страдо.

А колко је песник пута,
Окитивши цвећем лиру,
Мамио је слатким звуком
У љубави и немиру —

Па све залуд! Вила презре,
Лиру, венце милодуха,
Већ потајно љубила је
Поноћнога црног духа.

Ал не дуго. Једне ноћи
Захори се са обала
Врисак, за тим дивљи пољуб,
Дубок тутањ црних вала.

Од то доба ноћна песма
Над реком се није чула,
Неста виле дал је можда
Под пољупцем издахнула —

Прича незна. Сине л месец
На дну воде вила спава,
Њено мртво бледо лице
Месечина омотава. —

Ал ти дрхтиш! О, не веруј,
То су приче ноћног мрака,
Заборави дивљег духа,
Моја љубав није така.

Погле воден цветак тамо,
Где га месец блед целива,
Он мирише од радости
Па под њиме лепши бива.

Ти си цветак, без пољупца
Младост гине, цвет би свенô
О, не стрепи од пољупца,
Лане моје преплашено!

НОЋ

Од куд долазиш разблудна ноћи
Те влагом мире твоје тамне власи?
Да ли из хладних струја океана
Где си пламен летњег дана
Провела на груди'
Воденог духа? —
И сад се дижеш... у твојој коси
Горе корали, сија се бисерје;
Ризе су твоје обливене
Светлошћу благом и дахом морске траве
И груди мирисаве
Росне и меке
Ко лабудово паперје...
Заштитнице добра!
Љубавник се теби клања
А ти га благосиљаш
Сањива, уморна од миловања...
Ноћи! Не тони скоро у морске струје,
Јер ја љубим
Под твојим окриљем благим.
Зато ми спава на руци,
Драга ми спава, склопила је очи...
Продужи власт ноћи чаробна. —
Ах, скоро ће зора доћи
Већ дишу јутарњи лахори
И ја нећу моћи
Поцрпсти богатство сласти
Којим су препуњене
Усне и груди њене.

НОЋНА ТАЈНА

Распево се ноћу славуј
У гори,
Под њим тихо сањив поток
Жубори.
Кроз грање се у потоку
Огледа
Са висине звезда тиха
И бледа.
Славуј мотри таласиће
Где броде
Па он стрепи над звездицом
Из воде...
Намери се облак, звезду
Угаси,
Славуј мисли њу однеше
Таласи. —
Мрка поноћ зору чека
У гори —
Ћути славуј, само поток
Жубори.
А кад сутра зора цвеће
Ороси —
Мртву птицу студен поток
Проноси...

ЗВЕЗДЕ

Кад оките тамно небо звезде прве,
Кад после тисуће за њима поврве
На састанак ноћни — небо се запали
Од бледих огњева, од звездица мали' —
И у том безброју очи ти потраже
Твоју звезду да ти тајну судбу каже,
Далеку будућност: пази само, ено,
Твоја звезда трепти, бледи тајанствено.
Неми знак ти даје са висини сјети,
Па кришом од Бога судбу казује ти.
Јер, кад мир поступи, сред божје тишине,
Кад се Бог замисли и о људма брине,
Добра твоја звезда Богу се прикраде,
Слуша божјих мисли шапат, тајне знаде
И крадом ти огуд јавља шта те чека —
Ал је слаба гласа звездица далека,
Па кад њезин шапат с те висине пође
Оглуви и умре док до тебе дође.

ПОНОЋ ЈЕ . . . МЕСЕЦ —

Поноћ је . . . месец крадом завирује
У моја окна, сетно ме погледа,
Бела му светлост на зиду мирује,
На мојим грудма једна зрака бледа —

Тужна ко спомен прошлости у тами
Што ме похађа у гробној самоћи:
Њу шаље месец да мене измами
У тајне шетње по чаробној ноћи.

Где страдалнику ко у прошле дане
Мрак тајанствени мек загрљај спрема
И срце снажи, вида бол и ране
Ноћ пуна хлада, росе и мелема.

Ал је пребол'о страдалник, бол спава
У мртвим грудма, дубоко у мени, —
Тако поноћни месец обасјава
У мрачној шуми гроб заборављени.

УТЕХА

Када за гором
Месец задрема,
Оглуви шума
Славуја нема.

Долине муче,
Планина снива,
Дубока сенка
Земљу покрива,

Сумрачно горе
Гледају на те
Звезде те немим
Погледом прате, —

Ти сам останеш
У пустој тами,
Мрак те обгрли
Ноћ те осами . . .

Мира ти не да
Осећај неки,
Узнемири те
Спомен далеки

Споменеш прошлост
С тајним уздахом
А на будућност
Мислиш са страхом

Бол ти на очи
Сузе гомила,
Ветар их прима
На црна крила,

Па те милује,
Теши, облета,
Тајне ти шапће
Из другог света:

То су утваре,
Поноћне сени,
Блудећи дуси,
Дуси блажени: —

Они те теше
У глуво доба
С тихим блаженством
Смрти и гроба.

ВРЕМЕ

Легле су давно горе, нигде гласа
Земљу прихваћа ноћ на груди меке,
Глуво је доба — ћути лавеж паса,
Сањиво звезде трепере далеке,
Поноћ је . . . хији нејасно и чудно
Ко тајни вал по грудма ноћи неме,
Све спава, али има нешто будно:
То неуморно жури, тече време.

ИДИЛЕ

СЕОСКИ ПЕСНИК
ПРОЛЕТЊЕ ЈУТРО НА СЕЛУ
ЂАВО

СЕОСКИ ПЕСНИК

Шта ће мени суво злато,
Кад ме цело село храни —
Ризнице су моје празне,
Џепови ми подерани.
Кроз капу ми кйка вири,
Капут ми је сама де́ра —
Ал то мени лепо стоји,
То се мени не замера,
Јер су славна моја дела,
Ја сам песник целог села!

Је ли свадба ил свечарство
Или избор или да̂ћа,
Без песника не мож' проћи,
Свуд ме зову добра браћа;
Гутнем само две чашице,
Надахнуће тад ме шчепа.
Онда бацам... не знам ни сам...
Стих за стихом, к'о из џепа
Та славна су моја дела,
Ја сам песник целог села!

Ја сам савест мога села,
Која никог баш не штеди,
Крпим сваког, когод скриви,
Па и себе (то баш вреди!).
Свак је за то према мени
Тако љубак тако мио —
Јер иначе: пуче песма,
Та одмах би спеван био!
Ај, славна су моја дела,
Ја сам песник целог села!

Ви пијете по градови',
Који с даром ко без дара,
Ви стрепите дању, ноћу

Од лукавих критичара —
Ајд на село! Ман'те славу,
На селу вас свако штује,
И храни вас и поји вас
Нит вас кадгод критикује —
Зато су ми славна дела,
Што сам песник мога села!

Шта је Парнас и Хеликон!
Кад мађарац*) почне сећи —
Ја беспослен извалим се
На подножје моје пећи.
Мислим тако, мисли светле
Ко креснице летње ноћи,
Пушим лулу и уживам
Задовољан у самоћи:
Како су ми славна дела,
Јер сам песник свога села.

*) северни ветар.

ПРОЛЕТЊЕ ЈУТРО НА СЕЛУ

Куће трепере у јутарњем сјају,
По крововима маховина гори
На прозорима окна; врапци грају
Рог говедарев весело се хори.
Изнад села се високо надвило
Плаветно небо. Тихо се покреће
Млак поветарац, таре слабо крило
О сјајно ђбуње, сунчано дрвеће.
Тамо се гега породица жута
Малих гушчића чупкајући траву —
Где комшиница млада преко пута
Међ завесама већ помаља главу,
Још је санана, топла и сва бела,
Сјају јој голе руке до лакáта —
Сунце јој брише сан ноћашњи с чела
А сан јој беше: заљубљени ћата.
Стоји, смеши се, у мисли се дала
И на прозору креп с цвећем посматра
Где се од ноћас расцветала лала
Црвена ко ватра . . .
Мисли, смеши се кокетна и лепа,
За тим најлепши пупољак из крепа
Сломије брже
И кроз пенцер врже:
По свој прилици немењује ћати
Кад туда прође пункт у осам сати, —
Па је нестаде . . .

Ено, ћата иде, —
Кад дође ближе
Цвет на стази виде
Па га брзо диже —
Срце му скочи у грудма потајно:
То није случајно! . . .
Целива цвеће неколико пута
И у рупицу метне од капута

На весо оде, надежда га греје, —
Из прикрајка се она смеје, смеје . . .
Узалуд канда ћати нада цвета,
Њега исмева сеоска кокета.

Међу тим зује пчеле,
Цвета воће;
У комшилуку муче младо теле
И громко негде кокошка какоће,
Као да на знање целом свету даје
Да је снела јаје.

ЂАВО

Помрчина је, зима јака,
Крај пећке седи стара бака
Међ дечицом и преде
На пољу ветар хујн, звони
Дечици сан с очију гони —
Они у баку гледе:

„Дé, причај, баба, што о Сећи*),
Како тумара о поноћи
На глави има шéпу —
И како дречи, бичем пуцка,
Мамузицама звецка, куцка
И прапорцем на репу.“

И баба прича, кити, везе
Бајке и га ке пуне јéзе
Од страâ и сама бледи —
Док најстарије њено дете
Цура — њој мисли некуд лете —
У баку и не гледи.

За приче њене слабо мари
И не верује у те ствари
У те скаске о Сећи —
Њу пеку бриге, мйсли пречe
Некога чека што јој рече
Да ће вечерас доћи.

„Још!“ — моле деца баку своју —
Пст! — бака стаде, мења боју
Запе у пола речи —
На врати' с поља шклоца брава
Децу пролази грдна страва:
Прапорац канда звечи!

---

*) Блаже од *Сотона.*

„Ђаво!“ — и ниси трен'о оком
Малише хитро, једним скоком
У постељу се купе. —
Тишина. Жижак пуцка, жмири
А из перине један вири
Ко миш из своје рупе.

Од страха баба све се зноји
И у памети децу броји —
Ах, куд се цура дела?
Некуд је мало пре изашла
У зао час се тамо нашла
И с ђаволом се срела,

Викати не сме, ћути, слукти
По кујни ветар бакће, хукти
У страшичноме часу:
Хуче и крешти као сова
Цери се, плаче — сто гласова
Ко сто ђавола да су.

Пролази време, цуре нема
Не може баба да заврема
Мисли јој свакојаке —
Кад цура после једног сата
По мраку, тихо и без бâта
Дође, леже крај баке,

„Јеси л' га вид'ла“ — шапће тио
Унуци баба — „је л' *он* био?...“
— „Јух, видла сам га бако...“ —
Цура у јастук лице крије,
Срце јој бурно куца, бије
А образ гори јако.

Баба молитвом Сећу гони —
Јер од молитве он се клони
Ко и од крста здраво —
Цура међу тим мисли друго
Не мож' да заспи дуго, дуго:
„Ух, леп је био ђаво!“

МРТВО ЛИШЋЕ

ЛЕТО И ЗИМА
ЈЕСЕН У ТУЂИНИ
НА ХРАСТУ ЋУТЕ —
ТИХО ЈЕ... КАПЉЕ —
У ГОРИ ЈЕСЕН СТОЈИ —
ТИХИ ВЕТАР КАДА ПОРЕМЕТИ —
ЗЛАТНО ЈУТРО ОГРЕЗЛО У РОСИ
ВЕДРО ЈУТРО ЈАРКО СУНЦЕ НОСИ
СУНЦЕ СЈА —
МРТВА СРЦА
КРАЈЕМ ОКТОБРА
ДАНАС.

ЛЕТО И ЗИМА

Мртав лежи млад јунак у гори,
Са калпака перје му просуто,
Тужна зора хладном сузом мије
Јунаково лице мртво, жуто.

А над њиме други витез стоји,
Супарника ледним оком мери,
Са чела му веје хлад и зима
На коси му студен мраз тренери.

Сунце гледа на тихо бојиште
Па прелази свој пут у тишини
Гора ћути — само на висини
Орô кликће ко да плена иште.

ЈЕСЕН У ТУЂИНИ

Тужна момо у самотном парку
У тишини далеко од људи
За што ћутиш, што си замишљена
Куд ти поглед у даљину блуди?

Сплет увели од јесених ружа
Болну мисо на челу ти скрива
Растргани цветићи у крилу
Крај њих рука немоћно почива

Образи ти као у сузама
Окупани у јесеној роси
Лист опада са старих платана
Увелак ти почива у коси.

Тужна момо ко старог другара
У туђини тебе упознаіем
Тужна момо ја те опет сретам
С тајним болом, тихим уздисајем.

И где год те сретнем у том свету
Невестице блеђана и млада
Сваког лета твоме венцу додам
Два три листка увенулих нада.

НА ХРАСТУ ЋУТЕ —

На храсту ћуте гранчице голе
Кад који листак на земљу пане,
Ћуте — као да ништа не боле
Умрле наде, не боле ране:
Тако је судба лист покидала
С дрвета мога леденом руком
Ал душа ипак није одала
Свој бол ни сузом нити јауком.

ТИХО ЈЕ . . . КАПЉЕ

Тихо је . . . капље са дрвећа нага,
Јесења магла у гори се бели,
Плод се открива из гола шипрага
Румен и мио — ал ме не весели:
Мени је жао што лист доле пада
И што се грмен више не зелени —
Како је често слађа била нада
Нег плодови њени!

У ГОРИ ЈЕСЕН СТОЈИ

У гори јесен стоји. Већ се жути
Дрво у шуми, гора још не спава,
Будна је, али тако болно ћути:
Нигде птичјега цвркута ни јава.
Без жубора се нем поточић креће,
Тајно га јесен иза горе гледи,
Он њу осећа, њу види дрвеће,
Пред њоме вене трава, лишће бледи.
И неми јад тај сред горске тишине
Падне на срце пуно тајне сете,
Кад се над тобом сув листак откине
Па ти се тихо у косу уплете.

ТИХИ ВЕТАР КАДА ПОРЕМЕТИ —

Тихи ветар када поремети
Покој шумски, са дрвета кане
Жути листак и к мени полети,
Трепереći на груди ми стане:
Ко да ми је озго птица мала
Кад у јесен постојбину мења
Златно перо из крила послала
Да ми шапне: Збогом, до виђења!

ЗЛАТНО ЈУТРО ОГРЕЗЛО У РОСИ —

Златно јутро огрезло у роси,
Ћуте доље и луг је заћуто,
Само поток с жубором проноси
На грудима хладним лишће жуто.
Чујем уздах с оне букве младе
Кад се листак над водом заврти:
„Зима отме што пролеће даде —
За њим нема ништа осим смрти“.

ВЕДРО ЈУТРО ЈАРКО СУНЦЕ НОСИ

Ведро јутро јарко сунце носи,
Мислиш часком јесен се притаји,
Цбуње трепти у ноћашњој роси,
Бистра кап се на увелку сјаји,
Стоји шума ко увела кита,
Нéми, вене од потајна јада,
Кроз долину златан поток хита,
Болно лишће и без ветра пада,
Па шапуће међу собом немо
Када тихо с дрвета полети:
Дивна јутра! . . . ајде да умремо —
У том сјају слатко је умрети.

СУНЦЕ СЈА —

Сунце сја на пуста поља
Зимски усев тихо спава,
Са дрвета благи ветар
Жуто лишће развејава.

Све у злату трепти, блиста,
Сва природа ко да сања
Мио санак у тишини
Јесењега умирања.

Ко да тајна нада шапће
У уздаху у шумору
Блага ветра, у трепету
Жутог листа на умору.

То природа у сан пада
Са осмехом тихе среће —
Како ли се лако гине
Са надеждом у пролеће.

МРТВА СРЦА

Људи! не газ'те лишће!
Ти жути лешеви мали
Што се по земљи згомилали,
И они су се радовали
Своме животу, бићу:
Сунцу, роси, ветрићу;
Познавали су муке, боле,
Жеге, олује, студен, град, —
И, ето, сад
Ко мртва срца леже доле, —
Не газите их из пијетета,
Јер свака смрт је свéта.

КРАЈЕМ ОКТОБРА

Прелази ветар по старом дрвећу,
Тихо полеће за њим лишће седо
И капље доле ко сузе, по њему
Јесењег сунца пада злато бледо.

Парк је остављен, путање су празне;
Време кад срца и дрвеће пупи
Прошло је: нема лисната заклона
Тајном састанку на заветној клупи.

Пролази ветар... за њим шумор иде
По сувом лишћу од цбуња и грања
Ко далек ехо негдашњих уздаха,
Шапата страсти, љубавна тепања

Што ће с последњим листом изумрети...
Немоћно сунце једва, једва греје;
У ветру јеца тихи плач растанка —

Туга прошлости старим парком веје.

ДАНАС

Данашње сунце топло је и благо,
Леп јесењи је дан јутрос ограно,
Мокро од росе лежи мртво лишће —
Мир је около, тужно и свечано.

Као на погребу када нема плача
Нити запевке која срце пара:
Први тренутци бола када прођу,
Када се жалост у тугу претвара —

Када све чека тихо, погружено
Да покојника у скрињи понесу
А благо сунце сипа мртво злато
Као позлата на мртвачком лесу.

БЕЗ ОДЈЕКА

ЋУТАТИ
ВЕЧЕ
СЛАВУЈ
У ПРОЛАЗУ
НОЋ
НЕСАНИЦА
НАД ПОНОРОМ
УТЕХА

ЋУТАТИ

Твој бол? Ћутати. Страдати . . . ћутати.
Гле звезде, оне одискони туже
У бескрајности небесних простора
И ћуте, вену тихо као руже.

Плач усамљени ветра у пустињи
Што вечно лута — ко му тугу слуша?
Знаш ли за ропац непознатих бића,
Чујеш ли неме сузе људских душа?

Знаш ли кад негде, ником непотребно
Ко цвет одбачен једно срце клоне?
Глас твога бола, то је звук изгубљен
У муклом, вечном болу васионе.

ВЕЧЕ

На западу тиња и мре светлост бледа
Ко далек одблесак задњега погледа

Што га шаље света угашено око —
Дан сахрањен лежи у гробу дубоко . . .

Та блага тишина вечерњих сутона
Овај плач у нама тајанствених звона

Што смрт дана прате; то је жалост душе
Туга снова што се полагано руше,

Умирање жеља, којих је све мање,
Угушене сузе, горко одрицање.

То су мртве сенке нада и обмана
—Нестајање наше тихо сваког дана;

Ток жалостив којим тече живот цео
Талас за таласом, кад део по део

Од нас време носи да сахрани собом
Наша нема туга над сопственим гробом.

СЛАВУЈ

У дубокој ноћи стари парк је слушо
Како будан славуј своју чежњу пева:
На заспалом цбуну тихо је дрхтала
Месечина бела, туга месечева.

Далеко од некуд, на тајанствен позив
Скупљале се тамне сенке око мене:
Успомене што су из прошлости дошле
Као у црнини тужне, бледе жене.

Оне прилажаху тихо и без речи
Ко дубока мисо кад ћути и сања,
Као дуси мртвих што су залутали
На место из бледог, далеког сећања.

И док је дрхтала бела месечина
И јецао славуј у ноћној тишини
Тихо су плакале са мном успомене
Као тужне, бледе жене у црнини.

У ПРОЛАЗУ

Вечерњи ветрови по хумкама ту́же...
Запад бле́ди, сутон, дан је на умору —
Њихала се трава и гробљанске руже
И жалосне врбе у благом шумору.

Лежале су хумке у дугоме низу,
Мирисало биље мирисима боним
Као чежња мртвих, — ах, они су близу
Тек неколко стопа под хумкама оним.

О, да л би што равно било нашој срећи
Када би се опет у животу срели
По дугом растанку — кад би могли прећи
Ту границу уску што нас од њих дели?

Ал негде суморно вечност је ћутала,
Тихим гласом ветра уздахн'о је неко
Док је моја тужна мисао лутала:
Не тражи их овде — они су далеко.

НОЋ

Ноћ дубока . . . поноћ као гробље мукла,
Из белог облака ко бледа светиња
Месец је расипо жалостиву светлост —
Мир је . . . глуво доба, доба аветиња.

Излазити тада сâм тек полубудан,
Поведен нагоном бледог месечара,
Као сенка ући међу тихе сени,
У збор тајанствени поноћних утвара -

То је подићи се над овим животом,
Све земно од себе као прах отрести,
Тихо коракнути на међе вечности,
Примити садржај нове једне свести

И тек се нејасно сећати живота —
Кад с врхунца снова, далеке висине
Над прошлошћу лежи твоја бледа мисо
Ко студена зрака мртве месечине.

НЕСАНИЦА

Ослушкујем жубор свога крвотока,
Ноћ је глува . . . само с времена на време
Чујем усамљени лавеж будног пса
Ко мукло јецање ове ноћи неме.

Зна л' он да га слушам, да пред собом видим
Два његова добра, сузна, верна ока
И да мене боли та његова туга
Несвесна и тамна као ноћ дубока.

Дâ, шта њега мучи, предзнаци и слутње,
Привиђења што их помрчина ствара —
Какве слике грозе његовој несвести
У свету химера, сенки и утвара

Он не зна . . . Тако ће кад једном однесу
Моју сенку јадну, тело моје таштo
У сутону тужном своје тамне душе
Заплакати можда не знајући зашто.

НАД ПОНОРОМ

Жалосна бреза, нежна и тиха,
Када с пролећа сокови крену
Плаче — Ветар јој милује, њиха
Витице дуге, косу зелену:
У немој гори, у тамном лугу
Шапуће своју љубавну тугу.

Под њоме понор вечита мрака
Ко црна пропаст студене језе,
Самртном чежњом дубоких рака
Гине за телом жалосне брезе —
Из њега хујн уздах потајан:
„Загрљај мој је вечан, бескрајан“.

УТЕХА

Плакати — на што? Те сузе — чему?
Та краја мора да буде свему.

Ствари су људске краткога века —
Твој узвик бола нема одјека.

Срећа! Биљчица врх голе стене
Што тек проклија и одмах свене:

Темеља нема химера пука
Виси о танкој жици паука . . .

Проникни појми тајну дубоку:
Ништа не стоји, све је у току, —

Теку, пролазе ко речни вали
Твоје радости, твоје печали —

Часком се јаве па опет роне —
Почекај па ћеш и ти куд оне:

Где ћути прошлост и снови стари,
Куд све одлази, људи и ствари, —

Одакле нема гласа ни јава
У мир коначног заборава.

ЈЕСЕЊИ ВЕТАР

ЈЕСЕЊИ ВЕТАР
ПРОШЛО...
ВЕТАР ПОЗНЕ ЈЕСЕНИ
НОВЕМБАР.

ЈЕСЕЊИ ВЕТАР

Је л поманито данас ветар
Те плаче, звижди, звони,
Сметове лишћа с пута диже
Небом облаки гони.

На пољу живе душе нема
У кућу свак се склања —
Кроз ветар чујем људску песму —
Коме је до певања?

Слепац некакав путем иде
С вођом, пева и проси,
Глас му је ветар дохватио
Витла га, собом носи.

Кроз хуку ветра отима се
Слепачке песме јека
Ко болан вапај људске беде
Слушам је из далека...

У природи се нешто збило
То ветар овај каже —
Како се чудно плач му дивљи
С јауком људским слаже —

И како туга обузима
Душу од овог склада:
Од песме бола у природи
Са песмом људског јада.

ПРОШЛО...

Жалосна, празна стоји шума
Ја залуд овде тражим њу:
Ко сан је прошла срећа моја —
Ах, она није више ту.

Састанци мили где сте сада!
Скровита места што вас знам,
Путање, којим и сад журим
Да на рочиште дођем сам —

Зар је баш прошла моја радост
Зар је изгубљен верни друг?..
Гле, ветар како развејава
Лишће, витла га уокруг —

Размеће, сеје јад и терет,
Тугу што носи ý јесêн —
Ах, залуд чекам, ослушкујем
Хоћу ли чути одзив њен...

Пуста и тужна стоје места
Ко празно срце сваки кут —
Крај мене шапће као уздах
Минуле среће листак жут.

ВЕТАР ПОЗНЕ ЈЕСЕНИ

С поља се чује плач јесени:
У црну харфу гола грања
Удара ветар ко помаман
Арију дивљег очајања.

Једно велико јато врана
Ко црно ткање црне мреже
Подухваћене ветром, што је
Диже и спушта, купи, стеже —

Граби да стигне испред ноћи
У црне шуме, у заклоне:
Поља су пуста, преко њих се
Ветрови хладни само гоне.

Вече . . . па ноћ, ноћи без краја:
Ко свод тамнични мрак се хвата
Нада мном; слушам: ветар негде
Незатворена треска врата.

И још дубоко у ноћ бурну,
Плач се разлеже песме исте:
Целу ноћ рида црна харфа
Полуделога харфонисте.

НОВЕМБАР

Поље. Оскудна светлост мутног дана,
Видокруг нем и празан; ветар блуди
По стрњикама. Глас једног гаврана
Што на југ лети. Зима близу. Студи,
Дрвеће голо, — на црноме грању
Дркћу остатци лишћа, бедних траља,
Бусење, коров по пустом орању
Ветар љутито размеће и ваља.
Под ударцима дрвеће се гиба, —
Сила што лету зелен накит узе
Лети ми у коб, по лицу ме шиба
И на очи ми натерује сузе,
А плач на болној у грудима струни:
Дâ, то је време што с пролећа гради
И мами живот, душу надом пуни
И у пољима росно цвеће сади —
А после злобно сатирати стане
Сопствен рукосад: кида, чупа, коси
Лишће и наде, и носи их носи —
Остављајући болове и ране.

ВЕЛИКА ТИШИНА

ВЕЛИКА ТИШИНА
ПОЗИВ
ПРИВИЂЕЊЕ
У МАГЛИ
ОВА ТИШИНА

ВЕЛИКА ТИШИНА

Прохујали су давно летњи дани.
Жалост некаква тиха и потмула
У пољу ћути. Сунце. Али јесен
Мртвим је лишћем путање засула.
Пажљиво газим да га не повредим
Застајкујући на путу познатом:
Како је лепо сунце, како сија
Клонулим жаром ко студеним златом!
Чује се каткад рапав глас гаврана
Из поља негде са црног орања
Као питање бачено у простор
Над загонетком мучнога ћутања —
Ал одговора нема . . . Спи природа,
Мир над њом веје озго са висине —
И гавран ћути немо опоменут
Дубоком збиљом огромне тишине.

ПОЗИВ

— Ник. Николајевићу —

У закутак тихи лисног винограда,
Кад још Север хладни бурама не грози,
На пригревак тужни јесењега сунца
Кад лист поцрвени као крв на лози, —

Међ' крвавим лишћем гроздови мирисни
Дозревају мирно у тишини бо̑ној,
А бојажљив глас ни птице нити зверке
Не ремети покој души мисаоној, —

Дођи тада, ходи, да се насладимо
Мирисом вењења, сунца позним сјајем,
Ћутањем природе, великог јој срца
Последњим пред зиму, тајним откуцајем.

Како годи мени то мучање грдно,
То спокојство што се око мене шири:
И мене су прошле жеље, прошле наде:
Дух ми се с животом и са смрћу мири,

Прошла ме је младост ко природу лето,
Мирно ми је срце, без бура и немо,
Не плаши ме старост, кад на измак дође
Трен времена што га животом зовемо.

Кад смрт дође да ме на одмор позове
И гроб ме прихвати ко постеља мека
Уснућу спокојно ко природа ова
Што с осмехом благим смрт у зими чека.

ПРИВИЂЕЊА

Ко мутан призрак гигантскога зида
Јесења магла видик ми заклања,
Поглед ми прекида:
Једва назирем сенке црна грања
Тамна обличја цбуња, голог прућа —
А где је село? Ни цркве, ни кућа!
Све грезне, тоне у магли, тишини.
Људи се крећу ко безгласне сени
У том поводњу; — тако ми се чини
Да се у царству тајанственог дима
Ти људи само привиђају мени —
Дâ, они мени, а ја опет њима.

У МАГЛИ

Тежак се облак с планинског гребена
Ваља у долину —
Около ћути страва злог времена . . .
Кроз горску тишину, —
Ко зна од куда . . . из планине пусте
Из убога села,
Притајивши се, ко тиха запевка
Звона узаврела
Плачу за неким . . . Као хладан покров
Онамо се краде
Вечерња магла . . . О, та шта је живот,
Шта су пусте наде! . .
Можда ће тако наскоро слушати
У даљини неко,
Кад твоја звона за тобом заплачу
У магли, далеко . . .

ОВА ТИШИНА

Ова тишина долази од магле...

Ко привиђење лака, млечно — бела,
Она силази с тајанствена виса:
Предео гледа иза њена вела
Ко бледе црте старог живописа.

Она се тихо, нечујно комеша
Пуна ћутања и ледене језе,
И о предмете миријаде веша
Иглицâ којим ту тишину везе.

Она све боје брише, звуке гута...
Без покрета се под њом гране сагле;
Све ћути, стоји када она лута...

Ова тишина долази од магле.

ЗИМА

ВЕЧЕРЊА ТИШИНА
КАД С ПЛАНИНА
ТИШИНА,
ЗИМСКА НОЋ
СТАРАЦ
ПОВРАТАК
ПУСТА КУЋА
ЗА ДРУГОВИМА
МОЈ ПРИЈАТЕЉ И ЈА
ЖИВОТ
САМОЋА
КАО У ТАМНИЦИ
СУМОРНИ ДАНИ
МОКРА БРДА, МОКРИ ЛУЗИ
БОЛЕСТАН ДАН
ПРОЛАЗИ ЖИВОТ
ЖИВОТУ
ПОСЛЕ БОЛЕСТИ
СТАРИМ ПУТЕМ

ВЕЧЕРЊА ТИШИНА

Гора слуша: ни шапата
Дô ни гласка не одаје
Зрак се леди, иње хвата
Тишина је. —
Зар ни једног куцња чути
Свога срца?.. Магла ... тавно
Та природа и не слути
Да је мртва, мртва давно.

КАД С ПЛАНИНА

Кад с планина ветрови занесу
Зимске магле до мога прозора —
Где су тада горе, доље где су?
Под њима су равни дô и гора.

Као потоп да земљу прогута
Нигде око обале да нађе —
Залуд мотрим из тихога кута
Као кроз окно изгубљене лађе:

Кукавица чује л се за гором,
Југ дува ли да магле покрене,
Је л изнео шипраг под прозором
Добре наде: пупољке зелене.

ТИШИНА

Тишина, тишина ни од куда јава
Снег од јутрос башту тио завејава.
Сахрањује лехе, из покрова бела
Мило се зелени мала вита јела

Као из даљине из прошлости неме
Што је годинама завејава време
Што ме ти поздрављаш и гледаш ме дуго
Као да се прашташ — све је равно друго.

ЗИМСКА НОЋ

Јесте л' озебле ви звезде јадне
Што вас је на мраз ноћца изнéла?
Земља је пуста, горе су хладне,
Долина моја мртва и бела —
Нигде живота . . . леди се леди
Ноћ — ал још већма срце у мени:
Да тамо која од вас загледи
Погинула би од те студени.

СТАРАЦ

Иде зима, лишће пада
Завејава шумске путе
Вир не тече ко некада
Мрзовољно горе ћуте.

Дркће прутак, стрепи ружа,
На њој нема лиска жута,
Голо дрво руке пружа
Ко сироче украј пута —

Ко да зелен листак проси
Утехе од стара мене —
Дођ' ће време, носи, носи
Лист да гору заодене:

Ал шта оста старцу мени?
Ко суварку с пуста поља
Што се више не зелени:
Зима, зима и зла воља...

О, младости, где је жара
Хладне прси да загреје?
Пусти одјек одговара
Из планине: где је, где је?

ПОВРАТАК

Зима. Сумрак. Снегом предели засути,
Нигде једне пеге на белој равнини,
У тишини зимској седо поље ћути
И тô, црн шумарак у мутној даљини.
Једно дрво, обасуто цветом белим
Зебе украј друма, цветове му леди
Студен ветар, — на гранама невеселим
Ко црни плодови јато врана седи.

Напред, у сумраку кућерци се виде —
Моје село. Над њим скромно, невисоко
Торињчић се диже, на сусрет ми иде
С поцрнелим сатом као мрачно око.
С тихим добро дошо завичај ме прима
У зимној вечери сред снега и леда —
Минух покрај гробља с белим хумовима,
Осврнох се — гробље ћути, за мном гледа

ПУСТА КУЋА

Ветар мумла око куће,
Ја га слушам у самоћи —
Ве̏тар гуди, песму пева:
Све пролази, све ће проћи . . .

Да̂, пролази! . . Некад беше
Пуна кућа пријатеља,
Пуна громких разговора,
Смеха, песме и весеља.

Ал је онда мого ве̏тар
Са пророчком песмом доћи,
Ми од граје нисмо чули:
„Све пролази, све ће проћи“.

Расуше се знанци моји
Бахнуше у свет далеки,
Ко зна куд их живот витла —
Под земљом су можда неки.

Пуста кућа глуво хуји,
Мрак се хвата, вече касно
Већ наступа . . . „све пролази
Све ће проћи“ . . . чујем јасно.

Око куће ветар звони,
Над кровом се тихо чује,
Јецајући жалостиво
Ко да неког сахрањује.

ЗА ДРУГОВИМА

Разнео их је живот по свету
Ко мутна јесен птичија јата,
Пусто је место с ког у свет гледам
Хладно је срце без друга, брата:
Тако у шуми последња птица
На заљуљаној севером грани
Рањена крила за другом бије —
Ал нема лека самртној рани.

МОЈ ПРИЈАТЕЉ И ЈА

ОН

Ох! како ти је уска соба ова!
Прозори мали, светлост тужна, сура, —
Слушам: једнако капље с ниска крова,
Напољу вече, киша, јеца бура.
У лапавици, блату, и мочари
Тече твој живот: јад и мрзост свуда —
Ајдмо одавде пријатељу стари,
Далеко . . . у свет, у живот — ма куда!

ЈА

У свет? у живот? . . . Мене језа хвата
Од људске вреве, од тишме и града —
Завичај мој је овде усред блата,
У оскудици сјаја, усред јада.
За мене друге лепоте су стране
И неприродне — знам ја људе оне:
Када зазими, снег вејати стане,
Уметнички га између себе гоне, —
Од зимње чаме лек у друштву траже
Од глухог доба ноћи подне чине:
Досаду своју како знаду блаже
Градећи хуку од ноћне тишине.

ОН

Па ко и мари за те овде ноћи
Жалосне, црне, без гласа, без сјаја:
Ти ћеш умрети у својој самоћи
Не мичући се из свог завичаја.

ЈА

Ја ћу живети и умрети по том,
Животом својим сви смо Богу криви, —
Ал' ћу живети истинским животом
Биљке, дрвета што у пољу живи.

У променама радости и туге
Живот ми беше и опет ће бити:
Јер после кише ено сјајне дуге
А после зиме цвеће земљу кити.
Но било лето или тужна зима
Ил' јад ил' радост, живети ил' мрети,
Уз пркос свему, незгодама свима
Ја умем све то једнако поднети.
Ко храст, изложен навалама буре,
Јуриш ветрова ш о одбија снажно
Тако ја тугу, дан јесени суре,
Досаду зиме подносим одважно.
И не то само — већ тражим милине
У том, чега се други људи боје:
Поноћ и страва гробовске тишине,
Самоћа, чама — све је, све то моје.
Кад ветар плаче и ја тужим с њиме,
Кад дани чаме, чамим с њима и ја,
Умирем скупа с ружама сред зиме,
Будим се, кликћем кад сунце засија:
У тихом жару пролетњега сјаја
Крв ми се згрева, срце живље лупа
Дух ми се свуда са природом спаја,
Са зимом, смрћу кад она наступа . . .

Твој разлог, дакле, не ће ме се таћи —
(Зечеви гину ту где се и коте)
И ја одавде не ћу се ни маћи —
Немаш ти срца за ове лепоте.

ЖИВОТ

Твоје је јутро које те пробуди
Твој дан је који судба ти досуди —

Њим своју жељу за животом сити
Јер не знаш сутра хоће ли те бити.

Вечних времена далеко пространство
Бог штеди, чува за све човечанство,

Бесконачност је у његовој руци,
Од ње су наши малени тренуци.

Шта нам је живот треба да познамо:
Вечног живота ситне мрве само.

САМОЋА

Јесење вече; још се не пали
Свећа, ал сумрак мени не смета —
Имам и друштва: гле попак мали,
У зиду цврчи: гле, жива света!
Распевао се крај топла банка —
Ал жалостиво глас му се тресе,
Песмица му је слаба и танка —
Ох, све се бојим откинуће се...
На пољу хији ветар... из зида
Попак умуко, — ћути све живо —
Тако!.. последњи кончић се кида
Што ме је с живим светом везиво.

КАО У ТАМНИЦИ

Ни дан, ни ноћ. Тишина гробна...
Као на прозор од тамнице
Јесења киша, ситна, злобна,
Наместила је црне жице
Пред моја окна...
То је време
Кад се на зими куће јêже,
Кад мисо дрема, речи неме, —
Када се зева, рано леже,
А ноћу ветар само дува
И гунђа ко да неког кара:
Зловољан старац стражу чува
И сам са собом разговара...

СУМОРНИ ДАНИ

Ти кишни дани,
Врт мокар, гô —
Са стреје воде
Капаљ то;
Та сузна окна
И мочар та —
Тај живот, тлапња
Ружнога сна...
Ох, ко се икад
Надати сме
Да ће из јада
Кроз сузе те
Осмехнути се
Зелени сâд
А у твом срцу
Синути над?

МОКРА БРДА, МОКРИ ЛУЗИ

Мокра брда, мокри лузи,
Кишица ромиња;
Јутро ћути, трава сузи
Дан јесењи тиња.

Мрачно подне, магла леже
На долине неме —
Дан се љути и протеже:
Ох какво је време!

БОЛЕСТАН ДАН

Заразила ме туга дана
Црне, суморне зиме,
Бол загонетан, нем и дубок
Мучи и мене с њиме.

И док лагано, тромо теку
Ти болнички минути,
Великим сузним својим оком
Дан ме гледа и ћути.

Не тужећи се једно другом
Ми се гледамо немо,
У очима нам израз патње,
Ћутећи болујемо.

ПРОЛАЗИ ЖИВОТ

Ветар је задње лишће разн'о,
Мраз га поскидо љут:
Грање је голо, црно, празно
Го је на цбуну прут.

Мртвим је лишћем засејала
Зима напуштен врт,
Гробна тишина ту је пала
Где ћути жута смрт.

Ко гробница је моја соба,
Тишти ме ниски свод —
Мир је . . . у миру глува доба
Ја чујем неки ход:

Мистично шуме тихи звуци,
Тајанствен куца сат,
Бију часови и тренуци,
Минута неми бат.

Шапће поворка тужна њина
Пуни ми узан круг,
Шапат им слушам ја, тишина,
Немили, ћутљив друг

О, дани, дани, друзи лоши
Што гасе моју крв —
О, време што ми срце троши
И гризе га ко црв....

ЖИВОТУ

Гаси се . . . гаси . . . горео си доста
Ко воштаница кад тужно догори:
Пламичак блед ми још од тебе оста
Што се у пустој ноћи с мраком бори —
Гаси се, трни . . . гаси се и смири
Животе худи . . . ја те нисам крио
Од буре да ти пламен не распири —
И твој је пламен на смрт жесток био

ПОСЛЕ БОЛЕСТИ

У грозничавом сану у бунилу
Видео сам је, близу ми је била:
Стала је мирно крај постеље моје
Дотакнула ме дахом црних крила.

По бледој, хладној, тужној руци њеној
По једној строгој на челу јој црти,
Ја сам њу позно, јесг то она беше —
Она, смрт сама, ил анђео смрти.

И, док је тако стојала крај мене
Лепа и мирна, нема, без покрета —
Ја сам добио свест новог живота
И осетио чар другога света

Беше л то живот што га смрћу зову
И што нам вечним уништењем прети —
Живот без бола, рана и увреда
И њим живети је ли то умрети?...

Дâ, сад када сам опет амо враћен
На мутну светлост земаљскога дана,
У старе борбе — ја носим у души
Сакривен спомен виђених тајана.

И док задајем и примам ударце
И док ме ране отроване пеку —
Спокојну храброст ја у срцу имам
Дубоку веру, утеху далеку:

Кад се за мене буре земне смире
И ја из њиних вртлога испловим,
Да ни уздаха не пустим из груди
Ил сузе једне за животом овим.

СТАРИМ ПУТЕМ

Музо, крајње је време да почнемо
У компанији опет занат стари,
Три је године почивања доста
А и у свету друкче стоје ствари:
Наш критичар је, — то ти је познато —
Умро и лепо ћути у свом гробу;
Он, кажу није, могао поднети
Литературе данашње ругобу;
Најзад, кукавац, реши се да умре,
За то му наша књига на ум паде
И, прочитав је, као смртном цевљу
Погођен, одмах Богу душу даде. —
И, ето због тог несретног случаја
Три сам године био у жалости,
Ал као и свака и та жалост прође —
Ја сам жив и здрав — њега Бог да прости!

Но, када су ми мртви на ум пали, —
Пре него што се на пут стари кренем —
Са захвалношћу, са жалошћу тихом
Још један сада гроб ћу да споменем
И да походим. Он није далеко:
У старом гробљу, одмах иза села,
Смерно се диже крст мали на њему,
Око њега се дивља трава сплела;
Скромна ограда око гроба стоји,
Да од гажења, тлачења га спасе,
Од људске стопе, од стада оваца
Што небрањено по гробови' пасе:
Јер разграђено стоји бедно гробље
А млада трава у пролеће рано
Нађика јако, њој прија то место
Од памтивека сузама капано . . .

Пролази време, лета и јесени,
Суморне зиме, дан за даном бежи,

И ево ту су три године, како
Друг наш искрени у том гробу лежи. —
Већ трећа јесен! На вишњи крај гроба
Трећи пут лишће почиње да жути
И птица једна, мислећи о смрти
На црној грани невесело ћути; —
Коме да пева? Друг је одлетео,
И она песму на дну срца скрива; —
Како да певам у животу овом
Где песми мојој *он* се не одзива? . . .
Ја не знам где је она тајна снага
Што диже малој птици слаба крила —
Његова душа, део моје душе
Крепост је мојој младој песми била . . . .

Гле, сутон пада. А вечерњи ветар
По гробовима блуди, лута, тражи,
И, чини ми се, да се моје душе
Његова косну да ми бол ублажи;
И ја осећам . . . и као да чујем
Речи утехе моме слуху јасне
У овом часу, када мрак покрива
Далека поља. На запад што гасне
Излази једна звезда и трепери
Као да ми позив из вечности шаље
Да храбро ступам стазом свог живота
С тобом до смрти . . . Друже, ајдмо даље!

МОЈ ЗАВИЧАЈ

МОЈ ЗАВИЧАЈ
СТАРИ ОРАХ
ПЉУСАК
ПОГРЕБ
ПРОШЛОСТ

МОЈ ЗАВИЧАЈ

Припека Бескрајна рâван...

Далеко на југу пењу се,
Расту облаци као планине.
Кадикад тамо блисне муња
Праћена дубоким звуком
Потмуле грмљавине
Ко глуха топовска паљба.
Тутањ далеке битке.

А овде, где ја стојим —
Тишина... ћутање
Зелених поља
На грдној омари.

Нигде жива створа...

Пуца од суше
Бела земљина кора:
Мирише спарена трава
Врућ задах покошена сена.

Далеко негде у хладу
Мршавог дрвећа
Полегла дакћу стада:
Све заклона тражи
Од убиствене жеге.

Ни даха.

Трепери усијан ваздух
Као бистава пучина
Пролетњих вода...

Незаштићена од самртна жара
Беласају се околна села
С крилатим ветрењачама.

Тишина.

Тромо пролеће један лептир
Крај мога уха, —
Чујем му удар крила...

Потмуло грми у даљини

СТАРИ ОРАХ

Давно, ко зна када из врањега кљуна
Пао је на равно поље један ора' —
Из његсве љуске гигант се излего,
Букнуло је дрво големо ко гора.

Често, у данима илинских врућина,
Уморан му свраћам са сунчаних ста́за̂,
Он путника мами на голој равници,
Као у пустињи зелена оаза.

Високо се диже лиснато му кубе,
Под њиме се хлад и полутама шири,
Сунчани се зраци у лишћу му гасе —
Тихо шуми кад га ветар узнемири.

Он шапуће бајке из мутних давнина
И дубоке тајне прошлости открива
Ветру са пољана, који га облеће, —
А у мојој души сету изазива:

Једну болну мисо што веје одазго
И струји са лишћа, са столетна грања:
О људском животу тренутнога рока
И о чудној тајни вечнога трајања.

ПЉУСАК

Бурне, обилне сузе из облака
Што је у лéту наишо случајно
Пролиле су се доле. На западу
Ко умивено трепти сунце сјајно.

На сваком листу капље се стаклене;
Мирише душа земље, дах озóна,
Влажна прашина; чује се од некуд
Радосно певање вечерњих звона.

Ко да је неки грдан терет минô
Од кад је онај црни облак плако,
Чини се да је после тешких суза
Великом срцу света, лако, лако.

ПОГРЕБ

Од куд вечером
Та тишина бо̑на,
Уз тихе звуке
Удаљених звона??

Поље је немо
Далеко у кругу
Као да таји
Дубок бол и тугу...

Један је спровод
Туда прошо тио —
Спровод је тужан
И тајанствен био.

Вечерње сенке
С расплетеном косом
Прошле су туда
И сузиле росом;

Ноћни су дуси
Мртав дан однéли
Далеко тамо
Где се Запад бéли...

Сад се враћају...
Мрак је, звона стала —
Погреб је свршен,
Ноћ је давно пала,

Тихо крај мене
Уз стазе и путе
Пролазе сенке,
Пролазе и ћуте.

ПРОШЛОСТ

Обилазити поља и ливаде
Места где нам је прошла младост наша:
Цвет угледати познат из детињства
Ког се дркћући страсна рука маша;

Опијати се мирисом прошлости,
Кад душа тражи опет да просања
Слатку горчину негдашњих болова
Помрлих давно младих осећања;

Оживљавати срце остарело,
Сломљено у живота боју љутом,
Дозвати сени милих да нас прате
Као утворе нашим старим путом —

То је устати из таме и гроба
И срцем, где још бол тиња и дрема
Видети часком светли сан живота
У ком нас беше а више нас нема.

СМРТ

ЈЕДНОМ . . .
ТАЈНА
МАЛИ ПОГРЕБ
БУБА
ЈЕДНОГ ПРОЛЕТЊЕГ ДАНА
СМРТ
ЛУБАЊА
СТВАРИ КОЈЕ СУ ПРОШЛЕ
НЕДЕЉА ПОСЛЕ ПОДНЕ
ЈАГЊЕ
АНАХОРЕТА
РАСПЕЋЕ
УСАМЉЕНА КУЋА
ИСЕЉЕНИЦИ
СКИТНИЦА

ЈЕДНОМ . . .

Време кад врба листа и маца
Крај мутних бара и јендека . . .

По селу с-уд се петли распевали, —
Чује се негде жалостива блека
Малих јагањаца
Ко плач дечији.

Сунце на земљу топле зраке баца —
Ударила је трава, листа зова,
Врапци галаме око жиљог плота . . .

Ја слушам реву тих гласова
Пробуђеног живота . . .
Сваког пролећа тако . . .
Ал ће и то проћи . .
Једном ће доћи

Смрт мојих чула,
Кидање плотских веза, час расула,
Кад ће за мене све то ишчезнути
И ништа не ћу видети ни чути.
Од свег обиља тих лепота
Кад благи дани оставе
Ја ћу примити поврх мога хума
Удео мртвих: зелен бусен траве.

ТАЈНА

С гробљанске капеле јецало је звоно,
Кад на црна врата у гробље унеше
С појањем и плачем у скрињици белој
Самртника, — покојник детенце беше

Било је с пролећа. Пчеле су на сунцу
Зујале, по гробљу вишња је цветала:
И као сузама белим, цветом њеним
Покапана беше спремна рака мала
А док се разлего плач и птичја песма
И опело тужно, суморно и свето,
Лептир један мали, влажан, тек излежен
Нејаким крилима скрињу је облето.

Најзад, као кад бездан за навек прогута
С брега одрањену белу грудву снега, —
Ковчежић спустише у мирисну раку
Па гроб заронише и побусаше га
А лептир, он живо затрепета крили,
Одби се у страну, незнано у коју . . .
Није ли то дошла можда мала душа
Да испрати у гроб чаурицу своју?

МАЛИ ПОГРЕБ

Почетак једне мрачне песме
Тек суморан почетак
Твој живот беше — у пупољку
Сломљен, убијен цветак —

Живот, којега крсни терет
На плећи' ниси пон'о
Ни један корак, — већ за тобом
Погребно плаче звоно.

Ти ниси чуо црну птицу
Што на твом крову седи,
Што је певала у прошлости
Твом претку, твоме деди —

Туробна песма. Њезин смисо
Каже потомак да си
Сирака, који парче хлеба
Крвавом сузом кваси...

Ко се радово твом рођењу
Испод убога крова?
Суморном оцу ти си био
Терет и брига нова.

Једино мати, кукавица,
Када си на свет пао,
С љубављу, сузом сусрела је
Твој плач и прво јао —

Жалила те је... у милости
Кошуљицу ти ткала —
Ал да ће од ње покров бити
Јадница није знала.

Умро си. Око твога лика
Од траве венчић прости
И бело цвеће, тужно цвеће
Смрти и невиности.

Чуј, шева кликће поврх поља,
На гробљу трава расте,
Мирисни, топли ветар ћарка
Долећу прве ласте.

У отвореном гробу твоме
Сунчана игра зрака —
Лакомо чека да те прими
Малена твоја рака.

Падају грудве, тутње даске
У јами тој дубокој,
Над тобом хум је израстао —
Малог Боже упокој!

БУБА

У башти пуно је сунца,
Кајсија цвета, пчеле зује...
На клупи он седи
И кашље сухим, безвучним кашљем —
Он ће под земљу скоро.
Немоћно погнуо труп и главу
И опустио мршаве руке,
С последњом надом предао се сунцу
Да га огреје, живота му да,
Гледа у земљу... загледао се
У једну бубу, малу бубицу
Што је баш сада, пробуђена сунцем
Измилила;
Па сметена изненадним
Обиљем сјаја и топлоте
Потрчи тамо, потрчи онамо —
Застане часком, крилца протегне:
Живот, живот!

„Подигао си полумртву биљку,
Ниси је убио зимус, —
Повратио си снагу
Пчелиним крилима,
Да милом зуком потреса ваздух,
Да ме растужи радошћу живота
Који ме оставља...!
Ох, — улиј у мене макар капљицу
Тога живота, што се разлива
Около мене. Дај ми, позајми
Од пчеле, од црва, од мрава
Да живим, — јер њих би нестало
Ко росе, која нит' знаде
Како се роди, ни како умре —
А ја умирем свесно —
Неисказан бол!...

Или, најпосле, —
Узми од мене разум
Па ме претвори у ову бубицу,
У бубицу ме претвори
Да живим! Само под земљу —
Под земљу не!“

Тако се моли он, —
Моли се... и поче кашљати
Сухим, безвучним кашљем —
Он под земљу *мора*.

ЈЕДНОГ ПРОЛЕТЊЕГ ДАНА

На горском пропланку старо гробље стоји,
Оронуле хумке и крст још где који
Време тихо крњи, снегови и кише —
Њих одавно нико не похађа више:
Где-где дивља воћка по гробови' стари'
Тихе сенке шири, тугује, стражари. —
Пролеће је. Трава буја, цвета цвеће
Благи поветарац гробове облеће.
Уоколо гора листа, живот, врева,
Звижди кос у шуми, славуј кликће, пева..
Ал, данас на гробљу гробар копа, ради
За старог монаха вечну кућу гради.
Ено, из долине, у побожном реду
За црним ковчегом пратиоци греду —
Звона звоне, али за старца монаха
Нико сузе нема, јаука, уздаха;
Ко да их од смрти нека страва хвата:
Свак одвраћа мисо од умрлог брата,
Свако сунца тражи, а око напаја
Брегом, долом, пуним сунчаног сјаја.
Звона брује: звуци светли и весели
Ко да се разлећу голубови бели!
Сунца дајте, сунца! — гучу и жагоре,
Гњурају се, топе у сунчано море...
А кад најзад спровод стиже већ до брега
Опојаше старца у гроб спустише га.
Две три грудве... хумка... вјечна памјат трижди —
И повратак с гробља... кос у шуми звижди,
Људи се радују збаченом бремену
Разговор се води о красном времену:
Јер куд поглед бациш све цвета и сија
Ко зелен пупољак земља се развија,
А на гробљу славуј пева стару ноту
О сунцу, о цвећу, о вечном животу.

СМРТ

Без крме, весла
Мој чамац броди
У глувој ноћи
По црној води.

Около мене
Тишина хује,
Пучина ћути
Ветар не струји —

Мрак зија само
И мир је свуда, —
Чун са мном плови
Ја не знам куда.

Ја нем и хладан
Лежим у њему
Али осећам
Да је крај свему:

Стиснуте очи
Скрштене руке,
Слух ми не прима
Никакве звуке...

Далеко само
Негде из света
Глас тихи звона
Амо долета.

Ко из дубине
Давних времена
Изгубљен вапај
Плач успомена —

Последњим збогом
Жалобном јёком
Он ме на путу
Прати далеком.

ЛУБАЊА

Рано од јутрос чича Сима раку
За некога копа;
Гробље је старо,
Костима је засејана
Свака стопа.

Пролетњи дан. Весело сунце,
Облаци бели —
У селу грају петлови
На гробљу птице...
Лагано старац од часа на час
По ашов влажне земље избаци
С комађем трулих чамових дасака
И жутих костију, —
Док, најзад, с једним ашовом земље
Из дубоке јаме лубања излети
И с тутњем у траву паде,
Трипут се преврте
И стаде:
„Нитковлук!.. Протестујем!“

Међу тим с муком гробар стари
Потрбушке из раке измили, —
Устане па се од земље отресе
И торбу потражи:
Гладан је, време је доручку...
И обзирући се где ће сести
Јер је трава росна, —
Лубању спази, празну торбу метне
На њу — за тим се посади
И поче да жваће...

„Про — тес — ту — јем!..“

СТВАРИ КОЈЕ СУ ПРОШЛЕ

Ствари које су прошле, где су оне?
Скривено од нас у даљине сиве
Све што је било добро, лепо, мило —
Ствари које су прошле дал' још живе?

Да ли нам прошлост даје знак живота
Кад из давнине драга слика њена
Сијне кадикад у дубокој ноћи
У сну, — у трагу наших успомена?

Можда у свету негде, непозната
Изван живота има област нека
Круг, у ком траје оно што је било
С прошлошћу нашом која на нас чека?..

Ствари које су прошле, где су оне?
Ако су живе, ако их још има
Видећемо их кад прођемо и ми,
Када будемо једном дошли к њима.

НЕДЕЉА ПОСЛЕ ПОДНЕ

Недеља. Одмор: шетња и седење.
Град је од дневних послова одан.
Уморно сија то сунце јесење
На свет обучен у руво свечано —
Старац окреће у своје сандýче
Ноту, у којој бол и туга звуче.

У скрињи јеца тужно срце неко
Што се на дане из прошлости сећа:
Плаче л' у њему детињство далеко,
Ил' једна давно промашена срећа?
Што јеца тако то старо сандуче,
Нота у којој бол и туга звуче?

За кога плаче арија сирота?
Да ли за старца милостиње проси
Или радости мало од живота
За оног који празно срце носи?
За кога плаче то старо сандуче,
Нота, у којој бол и туга звуче?

Ах! дани, кад је ко препуна чаша
Кипело срце од богатства жеља,
Прошли су давно, као радост наша
С празником светлим далеких недеља...
Старац окреће у своје сандуче
Ноту, у којој моје сузе звуче.

ЈАГЊЕ

— Стојану и Десанки —

1.

По зими бело јагње лута
Па жалостиво блеји, —
Лута по шуми, по пољани, —
У градском парку, у алеји
Стоји сред леда, снега, —
Ко прође милује га:

„За што си тужно јагње мало,
Што плачеш и за киме?
За чим ти чезну очи мутне, —
Дркћеш од мраза и од зиме,
Снег веје, студен пада —
Куда ћеш осим стада?“

„Ја нисам јагње“ — јагње збори, —
„Већ тужна душа нека,
Им'о сам друга, милу душу,
Била је добра, блага, мека, —
Па њу ја тражим сада
За то сам препун јада.“

И опет лута тужно јагње,
Погледом свак га прати
Па забринуто врти главом
Јер не мож' тајну ту да схвати —
И ко год јагње виде
Пун мисли даље иде.

2.

У тихој ноћи, зимској ноћи
Јагњешце тужно лута,

У пустој ноћи никог нема
Већ само мраз и зима љута,
Напољу цича права,
Под снегом земља спава.

Ал ма да зима тако стеже,
Јагњешце даље хита
И види л грмен испод снега
„Јеси л ти душа њена?“ пита; —
Ал одговора нема,
Под њем грмен дрема.

Уморним ходом јагње тужно
До воде неке стиже. —
Обале мирне. Ко утворе
Жалосних врба ред се диже
У белој зимској ноћи
Крај реке у самоћи

А јагње слукти: муклим звуком
У граду поноћ куца —
И опет мир — на води само
Ледена кора тихо пуца,
Каткад се ветрић крене
Ко уздах душе њене.

Дркће јагњешце, зебе јагњешце,
Студена магла сипи, —
У неко доба стражар ноћни
Крај њега прође, бâт му шкрипи —
И у страну се трже —
Крсти се, пође брже,

3.

И ноћ се диже. Град се дими,
Позно се јутро буди
Пусте се стазе пуне светом,
Пролазе, врве жене, људи —
Зима је, уши бриде,
Ал свак за послом иде.

Па и крај реке стазом оном
По снегу журно гази,
Хитећи некуд радник један, —
Кад стиже тамо — јагње спази
Крај речице на брегу
Мртво у белом снегу.

АНАХОРЕТА

Ecce elongavi fugiens
et mansi in solitudine.

Умакох бежећи — ох, од трке многе
Обамре ми срце, малаксаше ноге.
Као дивљег звера када хајка гони,
У пустињу мртву прогнаше ме они, —
Затим ко помамни, од рисова љуђи
С поругом, подсмехом вратише се кући
У зољина гнезда, градове и села,
Да славе свршетак патријотског дела;
Још им чујем грају, све даље и даље
Што је на махове ветар амо шаље. —
Ал' сад је тишина, мир је око мене
И равнине пусте снегом покривене.

Зима је, невреме. Пустиња је ова
Без људскога трага, без гозбена крова.
Нигде пролазника да по снегу прти,
Где тихо почива бели покров смрти.
Хоризонт је празан, сиво небо ћути,
У немој поворци пролазе минути:
Дан се јави, тиња, па се брзо гаси,
Ал' звука никаква ваздух да огласи,
Каткад у даљини ко рој црних пегâ
Јато врана пада поврх бела снега
Ко блудеће сени што на одмор стижу.
Ал' се опет немо даље на пут дижу,
И пребели покров од мрља се чисти
И белином сјајном бива опет исти...
Ил' у тужном часу вечерњега мрака
Над главом се чује глас дивљих гусака
На ноћишта некуд оне лете, плове,
Бежећи далеко од пустиње ове.

Јест, ја амо зађох. У то поље мукло
Моје ме је срце од детињства вукло,
Далеко од граје и од вреве градске,
Од људских насеља, од неслоге адске. —
Ал' ме живот баци онамо за крухом,
Телом да сам с људ'ма али не и духом,
Ох, како је мисо онде боловала,
А нада спасења као зрака мала
У ропству је сваким даном тихо мрела
И жар се гасио мога срца врела.
Кињили ме тајном мржњом пуном жучи
Ко обесна дерлад која птицу мучи, —
Жаба мрзи орла што он има крила —
Ето, у томе је њина мржња била.
И осудише ме, да пузим и гмижем,
Да не гледам горе, нити главу дижем, —
Ал, кад у тренутку мојих чежња свети'
Злобно ми рекоше: ајде, сад полети!
Тада изненада — као да ми свану —
Бунтовничка мисô у души ми плану:
И хоћу! — рекох им, — и то бити мора!
И после очајних, гигантских напора
Са треском, звекетом, у страхотном звуку
Спадоше ми ланци са ногу и руку; —
И ја жмурнух, — у свет насумце потеко',
И сада ме ево далеко, далеко...
Али моја нада из мртвих се диже
Што сам од њих даље али себи ближе,
Враћа ми се снага негдашња и прва
И човек ће бити од згажена црва.
Светињу заветних мисли, осећаја
Пронео сам храбро кроз сто окршаја
Нетакнуту, чисту кроз дане и ноћи —
И сад је предајем пустињи, самоћи.
Даље од тамнице људског зла и греха
Слободно на сунцу као цветна леха
Развиће се мисли сред пустиње неме...
Ал' ће доћи час мој, јест, доћи ће време:
Кад смрад греха њиних почне да их дави
И када се јаук за спасењем јави. —

Подухнуће ветар долином и висом
Из пустиње ове. Пролетњим мирисом
Мојих свежих мисли пуниће се груди
Бедног човечанства, одахнуће људи.
Ал' што буде старо и што буде труло
Пашће, када буде моју мис'о чуло;
Што остало буде, то ће да се врати,
Нови дух живота од мене прихвати
Ко чудесну силу људског обновљења
Крв за нова срца бољих поколења.

РАСПЕЋЕ

Беле се поља из вечерњег мрака...
Зима. Крај пута црни се Распеће,
Крст од камена; с два његова крака
Снег се прелио у кристалне свеће.

Мртав Спаситељ тек што је издано,
Као да су га мало час распели:
Око њега је тужно и свечано
По пољу што се жалостиво бели.

Он је остављен. Нигде једне душе...
Каткад прошапће уздисање мукло
Ветра; путеве снегови засуше.
Све се у топла склоништа повукло

Тек један човек, старац браде седе,
Одрпан поосјак, путник један стари,
Ко привиђење, симбол људске беде
Уз Распетога као да стражари.

Он је уморан стао у подножје
Крста, да спусти онде јаде многе —
Он с тугом гледа бледо лице Божје,
Крвава ребра и руке и ноге.

Охрабрен мутном утехом и надом,
Одбачен судбом, прогоњен животом,
Он би живота да да Богу м адом,
Тихом жалошћу, душевном топлотом.

Док је Он тако напуштен од свију,
Несретни Њему дижу сузне очи:
Душе се њине око Крста вију
Ко зелен бршљан по надгробној плочи.

УСАМЉЕНА КУЋА

Она тамо сама кућице у пољу
Изгубљена, изван друма и путева,
Што у сметовима белим затрпана
У пуст видик гледа и о нечем снева —
Изгледа ко да је прогнана из села
Или да је нека мисо ту довела.

У њој човек један целе зиме гледа
Беле магле што се полагано крећу
И блуде ко у сну: слуша глас мећава,
Зимњих бура што му колебу облећу —
Ко зна шта ли њега из села домами
Да се у тој пустој равници осами.

Он отуд посматра, гледа мртву земљу
Коју обавија бео покров смрти:
Ухом лови задње гласове живота
А оком на мутној хоризонта црти
Ко сиве костуре низ голих дрвета,
Далеке утваре ишчезнула света.

Свуд је тихо, бело . . . све је чудно тако
У около, куд год нем поглед обрати,
Ко да је пренесен у царство чудеса:
Преображен гледа предео познати,
Преображен и он себи самом бива:
Под копрену белу што земљу покрива

С прошлошћу природе сахрањујући и он
Старе успомене; ново доба сања
Другу једну земљу; назире у духу
Једну бледу зраку далеког свитања
Кад ће свет у новим бојама да плане
Зора нових мисли у њему да сване.

Ћути и нада се — и његове наде
Убиствена студен ни смрт не обара:
Слути нови живот што се у дубини
Земље — у дубини њега самог ствара...

Ћути замишљена кућица далека
И човек у њојзи што пролеће чека.

ИСЕЉЕНИЦИ

— неситој браћи —

Проклета нека буде суза она
Што нам из ока на тле ово падне —
Нека зарази ко капља отрова
Поља те наше отаџбине јадне!

Ах, ова грудва беше мати наша
Ми смо сирочад, пород њезин били:
Ту се отесмо на сунце, у живот
Као црв када из земље измили.

И црв се вио на грудима њеним:
Ту смо сисали живот, ту и мрели —
Сад нам узеше и црн део смрти:
С животом ви сте и гроб нам отели!

А она? Ћути та блудница мати
Не мари што јој деца у свет беже —
За то нека јој тешка суза наша
Мајијске груди ко отров прожеже.

Па, кад вам опор хлеб рађати буде
Проклет залогај у грлу вам стаће
Да вас на горак живот опомене
На хлеб изгнанства ваше худе браће.

СКИТНИЦА

Одбачен, презрен, без дома,
Без мирна топла кута,
Усамљен, вечно сирома'
Он по том свету лута.

Пред њим се бели велик пут
Што Бог зна куда води —
Спокојан, никад забринут.
Весело њиме ходи.

Он лако носи пртљаг свој
За живот што му треба:
На леђих торбу и у њој
Испрошен комад хлеба —

И тако иде... Непознат,
Не среће друга знана; —
Не тиче га се време, сат,
Лута докле је дана.

Он вечни путник, нема стра̂
Од туђа, страна места:
Нека га води куда зна
Бескрајна ова цеста.

Међу тим гледа па̂вни те
Пространства̂ што му годе,
А друг му ветар шапуће
О чирама слободе.

Омамљен, њима обузет,
Усхићен главу дигне:
Завичај му је цео свет
А стан где када стигне.

Кад га притера љута глад,
Рад милостиње свраћа
У село какво или град
Где живе људи — браћа.

Ал' чим, бојажљив, прими ту
Комад што му га даду,
Од страха да му само њу,
Слободу, не украду —

Бежи од људи, жури ван...
У великој самоћи
На путу кад га свлада сан
И у пољу заноћи —

Даљине гледа у сну том
Пределе, земље стране
И чаробним опијен сном
Он полази чим сване. —

Не знајући шта је брига, бол
Ено где иде... оде
Презрени песник, апостол
Безграничне слободе.

РЂАВИ ТРЕНУЦИ

РЂАВИ ТРЕНУЦИ
ЖИВОТ
БЕЗ ПОСЛА
САВЕТ МУЗИ
ДОН КИХОТ:

РЂАВИ ТРЕНУЦИ

Сиромашан враћам се из шетње,
Пошао сам да идеја просим —
Природа је данас шкрта била:
Скуњен идем, празно срце носим.

Студен ћух је пирио с истока,
Жуто сунце сув је облак скриво,
Посукнуло поље је ћутало —
Нико ми се није одазиво.

Суморна је дремала природа:
Другдаш вољна, много разговорна,
Ћутљиво се повукла у себе
Злобној зими понизна, покорна.

А када је из мутна облака
Кап гдекоја почела да зврца,
Покорио се и ја вратих кући
Без песама, скуњен — празна срца.

ЖИВОТ

Мени се чини да већ дуго живим —
И ја сам свестан тога, добро знадем
Да ово време што га трећим сада
Од туђих дана закидам и крадем.
Дâ... одавно сам требао свршити...
Што живим, то је погрешка случајна
Грабљиве смрти, — и, што гледам сада
Требаше за ме да остане тајна.
Ал каква тајна!... Све што сада бива
Било је пре, и биће после мене —
И свет и живот бесмислена глума
Не вреди за ме паре пребијене:
С досадом чекам крај њезин да видим
И не надам се ничем новом, ретком —
Невешти автор те рђаве игре
Мого је одмах свршити с почетком.

БЕЗ ПОСЛА

Мрзовољан сам, све ми је на сметњи
Од неко доба; више ни у шетњи
Већ не уживам: губим са свим вољу
Да беспослено врљам по том пољу...
Па ипак, ево, чепам стазом истом
По мекој трави, на ваздуху чистом.
Крај мене жито вретени се, класа
Као пучина поље се таласа
Под мајским сунцем што, одозго пече —
Природин живот старим током тече:
Лепоте њене вечне су и сталне
За то су ваљда и тако баналне —
Куд год погледим све то па то свуда...
Ах, та да ми је утећи ма куда
Да се откинем ко са ланца псето
И не дочекам опет овде лето,
Да се уклоним од жетвене јаре —
Ал како? С чиме? У џепу ни паре!
Пет сам месеца већ без занимања
И без зараде — баш ме судба гања!
Па кажу: певај, лепоти се диви...
Ах, та од лире се врло танко живи.

Ипак су згодна поља, њиве ове
За вагабунде и друге празнове:
Јер осим поља, пространих ливада
Има ту шума, дубокога хлада
Па када сунце стане јаче пећи
Склониш се тамо, имаш где прилећи.
Од памтивека, незнаних времена
Гавана једног ово је домена,
Земљом је богат тај господин седи —
Ја од те земље немам баш ни педи
Додуше ипак не бих рећи смео
Да у њој немам и ја неки део,
У неком смислу ту сам газда и ја:

Гле, када сунце топлије засија.
Снегови оду и воде нарасту
А југ догони чапљу, роду, ласту:
Кад у около поље озелени
И младим, новим лишћем одевени
Шумарци стоје и врбе крај бара,
А раздрагане од пролетња жара
По ритовима закрекећу жабе —
Ја суверено право имам жабе
Да у његову спахилуку бивам
Да у природи раскошној уживам
И да ваздуха дишем колко хоћу,
Да у шумама потражим самоћу
Па о пролећу, срећи медитирам
Да сав песнички приход себи збирам
(Тај је уговор међу нама сталан
Ја сам му за то веома захвалан.
И он, коректан ко што је у свему,
За део који не припада њему
Боже сачувај да се кадгод мешо:
Од појезије он се чак и плаши
А камо л да ми у мотиве дира —
Спази л идеју — бежи без обзира...)

Еле кад мојој жетви приспе време
Када за песме дозревају теме,
Ја онда лутам, трчим или стојим
По целе дане трудим се и знојим...
Ал док се тако по пољима клатим
Да мотив који, идеју ухватим;
Докле крвнички на посо прилежем
Да цвет појетски у китице вежем
Док росу хватам, чар природе скидам, —
Кад појезију у строфе узидам —
Тек онда видим шта ми мука вреди:
На трговима нико и не гледи
На мој артикл — свако ми се смеје:
Хе!.. појезија... утисци... идеје! —
Ах, од песама што их песник спева
Боље пролази и његова плева.

САВЕТ МУЗИ

Смрт може мене снаћи једног дана...

Не плачи, јер је глупо сузе лити
Због оног што ће неминовно бити:
Смрт ће ме, велим, једног дана снаћи
Теби ће доћи и опет голаћи,
Пројете какве, да те после мене
Ишту, — њима требају тако храбре жене
Што без роптања и без приговора
Гладују кад се гладовати мора...
Јер њим је живот псећа каријера,
А слава — пуста, лажљива химера.
Ту јадну славу само они цене
Који не знају за горчине њене
Ниг је плаћају убошким животом —
Али доста о том...
Једно ти кажем: пројетâ се прођи —
Дође л трговац — за трговца пођи.

ДОН КИХОТ

Дон Кихоту је зима додијала,
Одвратно време спавања и мира,
Жељан је врло каквих авантира...
Нестрпљив тако по замку хода
И слуша ветар пролетњи где звони
Напољу, и гони
Последње трагове зиме —
Ха! Он ће да се огледа с њиме!
Јер витез — олуј све дрскији бива:
Тарабе му руши, кућу му открива, —
Тај га на мегдан просто изазива!..
Дон Кихот брзо шлем на главу наби
И оружје зграби
Па ван излети без слуге, без хата
Да се с ветром мери,
Из прикрајка се негде Санчо цери
За трбух се хвата:
Е, сад ће да буде!..
А деца нека блену па се чуде:
Како дивно витез бојним копљем влада
Како га вешто
У нешто
Забада.

СТАРИНА

СТАРА ПРИЧА
МОНАХ
ПОД КУЛОМ ЦАРА ЛАЗАРА
СТАРИНА
ДУХ КОСОВСКОГ ВИТЕЗА
РОБ
ХРИСТОС ЈЕ УСТАО ИЗ МРТВИХ

СТАРА ПРИЧА

Имао витез робињицу
— Обоје млади беху —
Игр'о се с њоме и шалио
Док се у шали и у смеху
Јад изненада заче
И она ста да плаче.

Милујући је, он је храбри
Ал' се у срцу брине:
Чиме поштење да јој плати
Како срамоту с ње да скине
И смисли — нема куда —
Да је за слугу уда.

Но она воли њега само,
Пред њиме сузна клечи
И преклиње га; он је одби
И после многих горких речи
Она из двора оде
Куда је очи воде.

Ал' од то доба млад властелин
Никако мира нема:
Тешка га мис'о дању мучи
А на починак кад се спрема
Сан над њим нема моћи
Будан је у по ноћи.

И, кад уморан једном заспа
Он робињицу сања
Да је умрла остављена —
Па од жалости и кајања
И болне, љуте гриже
Из постеље се диже.

И, још у глуво доба ноћи
Свој мач о бедра паше
А слугу буди да оседла

Коњица брза што га јаше —
Скочи на хата — ободе,
И као ветар оде . . .

Па блуди, лута да њу тражи
Преко високих горâ —
Дан је огран'о — ту је подне,
Већ је далеко од свог двора —
Сунце се за брег клони
Али он даље гони.

И ноћ га стиже. Ноћ је мрачна
Ни месечине бледе, —
Ал њему није страх у гори
Од разбојникâ из заседе:
На мачу што све руши
Крв њихова се пуши.

Освиће други дан већ. Сунце
Врхове горске злâти —
Пред њиме, доле, рâван пукла:
Предели туђи, непознати,
И варош у близини
На зеленој равнини.

Он погна хата напред где се
Град са кулама диже —
Слуша нејасну муклу вреву
Кад на капије градске стиже
Под тврде куле оне,
И чу где звона звоне.

Ал' узбуђена јека звона
Ко слутња му се чини, —
Гле из града се креће спровод:
Попови, жене у црнини
И расплетене косе —
Кога то у гроб носе?

„Спустите ковчег добри људи
Да видим самртника —“
И скочи с хата. Спровод стаде:

Он виде жену бледа лика
Ледену, тиху, мртву, —
И позна своју жртву.

„Ох, њен је лик то, њена коса
Мекана као свила
Ах, да те није смрт отела
Ти би ми жена верна била“
Кроз сузе јунак збори
У њему пак'о гори.

Док људи гледе шта се збива
И жене с плачем стоје, —
Нож непознати јунак трже
И њим прободе срце своје,
Па мртав доле паде
И Богу душу даде.

Од боровине отесаше
Велику једну скрињу
С дубоком тугом положише
У један ковчег њега и њу
Па их онда узеше
И у гробље понеше.

У једну раку спуштише их
Људи на јака ужа —
Мало потраја: цвеће ниче
На њиној хумци, крин и ружа, —
И сад на гробу њином
Грли се ружа с крином.

МОНАХ

„Руце пишите, очи гледајте,
Дондеже прстију покријете се“.
Стари запис.

—

Напољу зимска бура хујн
У ћелију му студен струји
Снег целог дана сипи —
Под тешким сводом манастира
У полумраку гробног мира
Његово перо шкрипи.

Ах, очи, очи! Вид му слаби
Прсти му зебу, ал он граби
Црте, писмена слаже —
Стар је, године ту су тешке
Брижљиво пази: грешке, грешке
Мутне му очи траже.

Јер кад је књигу ову писо
Беше му тужна, болна мисо
Због љутих, злих времена:
На стадо божје тад се дигло
Мач, спустило се тешко иго
Безбожних Агарена.

Усамљен, он би често слушо
Гласове неке... страх му ушо
У старе, трошне кости:
У писању га слутње море
Да нешто од куд тамо с горе
Немили клети гости...

Слукти... ал онде никог нема
Под сметовима гора дрема
Нигде ни бесна вука:

Разговор то је природе дивље
Али му срце куца живље
Стрепи од сваког звука.

Опет слабости не да маха,
Моли се Богу и без страха
Свој мрављи посо гледи —
Прионе опет, слова кити
Узда се да ће готов бити.
Мучи се и не штеди.

Он само једну има бригу,
Док не испише своју књигу
Утехе свете пуну
Да му Бог мача, смрти не да
Да га за грешке, кад је преда
Потомству, не прокуну.

Ох, смириће се јадни прсти
Када на одмор вечни скрсти
Старачке руке обе —
Онда ће жељан мира стећи
И спокојно ће тада рећи:
Сад здраво да си гробе!

ПОД КУЛОМ ЦАРА ЛАЗАРА

Ко труп огроман мрачног исполина
Ког су ломили громови и буре
Многих столећа, — онде, на видику
Још стоје њене развалине суре,
И као испод изумрлих дебла
Што тајно струји сок животних сила:
Нови Крушевац око ње је нико
Ко младо шибље из дубоких жила
Када избије око трошна пања...
Али далеко иду мисли њене:
Као да мутне успомене збира
По временима даљним растурене.

Што ме је тако моје срце вукло
Да јој приступим? О, доба детиње!
То што сам некад у сну гледо само
Сад будан сањам крај ове светиње,
Вече је. Градска врева се стишава,
Док једна птица преноћишта тражи
У развалама — она се увија
Мраком и ћути — црн гигант на стражи.

Газећи преко гомиле камења
Што тупо звечи ко мртвачке кости,
Лагано ступам да мир не реметим
Тај сан дубоки далеке прошлости,
Пусто и мртво... Ах, зар никад нема —
Кад поноћ земљу у црн плашт умота —
Да се пробуди шапат, слаби одјек,
Глас ишчезнули негдашњег живота!
Зар та зидина није сачувала
Под тешком плочом вечног, гробног мука
Да ми се јави, слух ми обрадује
Тужан остатак макар једног звука?
Ништа.. Но, можда у поноћно доба
Кад месечина сенке изазива

И под заклоном ових развалина
Мрак тајанствени духове сакрива:
Сен Његова се лагано докраде,
Страшан, сав крвав ко онога дана
Када је пао у облаку праха
Обливен крвљу из седамнајст рана —
Дође и блуди око развалина
По месечини док град доле спава —
Застаје, гледа забринут и тужан
И са уздахом опет ишчезава...
Ноћ и тишина... Мрачна кула ћути
Слуктећи како час за часом гони —
За тим падање са потмулим тутњем:
То се камење с њена врха рони, —
Она потајно за утваром плаче
Већ пет векова, — и нико не слути
Да су то сузе, и да ће се једном
У тим каменим сузама расути.

СТАРИНА

У певници давно једна књига ћути,
Из ње се не поје и не чита више:
Избледела слова, фолијанти жути —
Сва на стари восак и тамјан мирише.

„Чрталац чрнилу“ како себе зове
Монах стари, писмен, књигољубац, вредан
Исписо је руком фолијанте ове
Много пута гладан а чешће и жедан.

Ал, вели на крају, добра нека жена,
Доносила му је различних понуда,
Плодова земаљских и вина црвена —
Сетила се, вели, њега старца худа.

Напио се, можда, понекад... те ако
Омашка се која нађе, ситна грешка,
Нека га не куну и смирено тако
За опроштај моли и горко се тешка...

И његове речи одзвале се ехом
У позном потомству ево све до мене:
Погрешке му праштам са благим осмехом
И ценим врлину непознате жене.

Волим је ко добра њему верна друга:
Док се он трудио као вредна пчела,
Без потпоре њене, без њених услуга
Ко зна би л он пришо концу свога дела!..

Где су они сада?.. Где су њини дани
Давно прохујали негде у самоћи?..
Стоје фолијанти с трудом исписани
Плод и спомен многих пробдивених ноћи —

И док од њих нема ни пепела више,
Један запис худи о животу њином
У тој књизи што на жут восак мирише
Као болна чежња, туга за старином.

ДУХ КОСОВСКОГ ВИТЕЗА

Ту где се горње олује боре
Врх гола темена
Високе горе,
Ко круна од камена
Мој пусти замак стоји
Обрасто у шипраг и трње.
На њ се облаци тешки наслањају,
Непогоде га крње. —
Ал мрке зидине ћуте и сањају
Болне и неме
Далеко једно време . . .

И мој дух сања:
Ко тамне сенке из мутна сећања
Живота свог се опомињем ја,
Ал смрти своје боље:
Азијске хорде притисле поље . . .
И када јекну глас наших трубâ,
Ја сам из свога каменог гнезда,
Оружан до зуба,
Ко с неба сјајна звезда
На бојно поље пао
И за слободу живот дао...
Тело ми покрише ране,
Месо ми разнеше вране —
А што још оста праху се врати
Земља ми кости у пепо обрати . . .

Ал је живео дух мој:
Њега је пекла успомена горка
Ко тежак, мучан сан;
И ни векова̂ суморна поворка
Утолити ми није могла
Освете жеђ
За крвав онај дан . . .

Порабоћен је народ блудио —
Угњетен црв —
Ја сам га заман будио:
„Ох! Кад већ дајеш зној и крв
Туђину — зар не ропс во не боли?
За слободу их проли!“
Али за шапат мога духа
Мој народ није имао слуха —
Ја само уздах његов чух:
Јер он је био без духа тело
А ја без тела дух . . .

Ох, да ме хоће чути сад!
Дајте ми тела вашег,
Гле вама духа нашег; —
Ал не да тисућу пута
Живети смем,
Већ да тисућу пута мрем . . .
Дајте да, као
Разјарена жеравица кад се
У безброј варница мрви,
По једну искру духа свога
Ужежем у мишце ваше,
У млаки сок те ропске крви,
У слабе жиле,
У срца гњила,
Да их запалим духом силе
И да вам створим крила —
И ја, који сам једном пао,
Када у вама опет будем
У бојне редове стао —
Соби! Почујте мог духа глас:
Ја ћу да бијем бој за вас!

РОБ

Чека . . . Пренe се кад ланци зазвече.
Ал ћути везан у железна пута,
И кад га гвожђе до кости засече
И крв му бризне — ћути, бол прогута.

Пролазе тако дани . . . а он чека,
Слукти. Кадикад подиђе га језа
Причује л му се као трубê јёка
И фијук буре огња и железа.

А после ухо на земљу прислања:
Мир, чини му се, понекад прекида
Подземни удар — је л јава пл сања? —
Што дрма темељ тамничног му зида.

И докле негде и за њега гину
Гомиле људске што у пако срћу
Да му окове, ропске ланце скину —
Он, у екстази над њиховом смрћу,

Са вером да је дан слободе ближе
Дар незаслужен од браће незнане —
Над гробовима њиним на б агослов диже
У љуто гвожђе руке оковане.

ХРИСТОС ЈЕ УСТАО ИЗ МРТВИХ, И ГОВОРИ НАРОДИМА:

„Вама свима, који страдате,
Који трпите, који се надате,
Из мртвих сам устао ја, —
Јер само онај, који страда
И само онај, који се нада
Славити мене зна,

Вама су многе сузе текле
И вас су многе ране пекле,
Бич што ми је паро тело голо
Трње што ми је чело боло
Жеже и душу вашу —
И ви пијете горку чашу
Страдања, —
Искап'те је до дна —
Јер ево жив сам ја.

Јест, ево, крај је мом страдању,
Крај ће и вашем бити —
Гле, трнов венац што ме кити
Како се зелени:
Он поста славе круна
Листа и цвета пуна —
Народи, верујте мени:
Лето ће доћи после циче
И цвет тек после зиме ниче; —
Нека вас држи вера та:
Народи, трпите, страдајте,
Васкрсењу се надајте —
Јер, ево, жив сам ја.“

ЛЕГЕНДЕ

НОЋ У ПУСТИЊИ
ЈЕШУА МАШНАХ
ХРИСТОС НА ПУТУ
ХРИСТОС У КРЧМИ
МАГДАЛЕНА
МАРИЈИН ВЕО
ГОЛГОТА
ЈОВАН ПУСТИЊАК
I. RIBES RABRAM
II. CICINDELA LAMPYRIO
ДРЕН
ЗОВА
ЛЕГЕНДА О ГЛУХО-НЕМОЈ

НОЋ У ПУСТИЊИ

„Тада Ирод.. разгневи се врло
и посла те побише сву децу по
Витлејему и по свој околини
његов ј од две године и ниже...
Мат. II., 16.

У глувој ноћи бежљудних пустара
Бежећ пред мачем крвника Ирода
Девица — мати с чедом се одмара
После толика пута, мучна хода.
Ноћну тишину не ремети ништа.
Ко мртва авет пустиња се чини —
Само њен уздах са тиха ноћишта
Далеко од свог дома, у туђини.
Немо сијају звезде божја ока
И немо над њом палма стражу чува —
Но што се буни тишина дубока
И од куд вриска далека и глува?
Фирмамент сијну ко да пламти злато,
Пустиња свану од светлости неке —
И, гле, под небом лети дечје јато
Из отаџбине, из земље далеке:
Као анђели све дечица сама,
На њима крила и сјај око глава —
Лете и машу на њих ручицама:
Ком око врата трачица крвава
Ком рана мала ко румена ружа
На белим грудма. Исус — дете пиири
Своје ручице, за јатом их пружа
И мисли да су то рајски лептири —
А привиђење дубље к небу оде...
И докле мати на груди стискава
Једо, — звездама мала јата броде:
Анђелске душе невиних жртава.

ЈЕШУА МАШИАХ

Обилазећи градове и села
На работу је пошо свога дела.

Пут га поведе тога лепог дана
Кроз млада поља сунцем обасјана.
Сва је природа добре воље била:
Благ поветарац с мора, од Кармила
Јечменим пољем таласе је крето
И образе му ласкаво облето...
Хумови, горе у даљини, стене —
Сав је предео куд поглед окрене
Блистао као некад стари Еден
Пре него из њега Адам би изведен:
Кад свет сијаше невиним осмехом
Још незаражен смрћу нити грехом,
Вечном лепотом вечитога склада —
Кад ал изненада, —
Идући путем кроз поља Он срета
У распадању леш једнога пса...
И, гадећи се, глас Петров га трже:
„Рави!... Стрвина!... Обиђимо брже!...“
Ал он занесен свемирном лепотом.
Он се сажали над умрлим скотом...
И, као зачуђен, што се леша гаде,
Место да Лепо свуд нађу и љубе —
Пружајући руку крај лешине стаде:
„Гле!“ рече „како има беле зубе!...“

ХРИСТОС НА ПУТУ

Жуте се њиве. Небо без облака,
Под јарким огњем сунчанога зрака
Влат зре.
Клонуо од пута и жара
Крај студенца се једног Он одмара.
Над њиме палма од јаре га крије,
Оздо свежина из студенца бије
Те му образе, чело, очи хлади
Да га разгали, одмор му заслади.
Студенац стари, задужбина ова
Остаде још од праоца Јакòва;
Многом пророку на трудноме путу
Он је гасио ватру и жеђ љуту
Кроз многа лета и многа столећа —
А родне њиве, леха пољског цвећа
Уморном духу рајски мир је дала
У мучној борби против људских зала, —
И, најзад, после тисућу година
На одмор прима Човечјега Сина.

„Рави, почини, одмора ти треба,
Док ми идемо да купимо хлеба".
И ученици одоше до града
А Он сам оста сред палмова хлада.

Тишина. Сунце доле огањ баца
Само ври, звони песма скакаваца
У летње дане.
Око подне беше
Кад Ученици из града донеше
Хлеба и јела што тамо купише
Те с понудама к њему приступише.
„Рави, једи . ." Ал Он не хтеде узети
Да не ремети радост и мир свети
Духа, којим је другу пићу кушô:
Он је међу тим гледао и слушô;

Слушо је песму веселога рада
Море пшенице што ће да савлада,
И, свуд около, далеко, с крајева
Оштрење косе што на сунцу сева —
И Он мишљаше:
„Пече сунце врело
За срп дозрева свето божје дело.
Земља раскрива своје златне груди.
Човека зове да се за хлеб труди —
За хлеб, дâ, — али не за хлебац само
Већ и за душу, да и њу предамо
Тлу, из коме се одискони нашô
Адам, када је из земље изашô. —
Остав'те, дакле, градове и села,
Време је жетве, време труда, дела:
Остав'те гнезда немира и злобе,
Мржње и сваке душевне ругобе —
На извор хајте живота и здравља
У ком се срце и душа обнавља:
Као што у бањи тело рђу скида,
Дух у природи од злоће се вида,
Јер ту је своме Источнику ближе —
Душа се овде своме Творцу диже;
Ко птица, биљка, цвет у пољу мали
Што у простоти срца Бога хвали
Законе вечне најсветије воље,
Тако ће ваше срце бити боље:
Љубављу ће вам душа бити пуна
Ко медном росом љиљанова круна
Коју пролеће на поља излева —
У врлини ће она да успева:
У њојзи правда, милост и доброта
Поуздан залог вечнога живота."

И кад то рече с дружином се крену
Кроз плодну земљу и усеве њене,
А кад у путу на хум један стиже,
Он се обазре, обе руке диже
И снагом духа, којим чуда ствара
Он благослови блажен труд ратара

И родна поља. И у томе трену,
Тих поветарац у пољу се прену
И цео народ што у поља дође
Задивљен врло трже се такође
Када опази на хуму далеко
Прилику као привиђење неко:
Хаљину белу што се ко снег сија,
Косу, што сјајни лик му обасија,
Ко венац зрела пшеничнога злата
Богате власи, увојке од злата, —
А са погледа озбиљна и блага
Приливаше се мишицама снага,
Сила, којом се живот биљке пїта
И род стотруки даје класу жита. —
И дивљаше се народ светлом лику,
Док Њега неста на пустом видику.

ХРИСТОС У КРЧМИ

У крчми је пуно дима од јефтина дувана, пуно срамотних речи и безбожне псовке. Кроз маглу се виде црвена, пијана лица, закрвављене очи: сељаци пију и свађају се. Са црне греде озго виси чађава лампа и чкиљи жутим, нечистим пламеном као умрљана звезда.

Врућина ко у паклу, а осим свега, ракија воња и дави својом смрдљивом атмосфером.

Отворише се врата, и путник један, младић, уђе у крчму, а за њим улети свеж ноћни ветар. Странац је у необичној ношњи: на њему беО бурнус привезан црном врпцом око чела. Из белог платна гледа младо лице, бледо и спокојно.

Странац се прво обазре па онда седе за један сто, лагано спусти на њ обе руке у којима држаше струк огромног крина. Он с болним осмехом гледаше у људе, а они задивљено у њега.

Настане тишина, немо чуђење и тих, бојажљив шапат; нестаде гневне ватре с узбуђених лица, јер са мирисом који се разливаше из чаше грднога крина као медена струја а коју људи лакомо сркаху дишући дубоко, — уђе им мир у душе и гађење од крчме. И са љубављу, с детињском радозналошћу гледаху у госта и у његов цвет, из чије круне излети ноћни лептир један, и док је лептир, праћен погледом свију, лéтао, кружећи око чађаве лампе, — Њега нестаде.

МАГДАЛЕНА

Сврши се најзад крвава драма . .
Свет се разиђе . .
Никог не беше:
Онесвешћену Матер однеше —
Крај Распетога оста сама
Од Њему верних људи и жена̂, —
Она, грешница, Магдалена.

Крај његових је ногу клекла —
Румена крв је из њих текла . . .
Некад је на њих скупоцен лила
Нард.
А сад им грдне ране мила
Очајних суза̂ горком росом,
С њих отирала својом косом
Крв . . .

Најзад јој стражар приђе ближе ,
Опомене је да се диже
И отера је сузну, бледу . . .

Ал одједном на путу
Докле још беше на догле́ду,
Кад су на њену косу жуту
Заходног сунца зраке пале —
Он опази где носи
Црвене руже у златној коси
Грешница из Магдале.

МИРЈАМ

Лагано прође, споро, век за веком..
Стоји кладенац из древних времена
Са разваљеним каменим осеком,
Рочиште лепих назаретских жена.

Вода његова још је она иста,
Бистра, чувана у земљи дубоко..
Она оданде гледа, живо блиста
Као велико, тајанствено око.

Некад виђаше лепу једну жену —
— Од онда прође много, цела вечност —
Кад долажаше с урном на рамену
Да црпе бистру, животворну течност.

С њом често беше дечко један мали
С крупним очима, питомим погледом —
Чим они дођу, друштво се разгали,
Све живне благом веселошћу редом:

„Мирјам, како си лепа!.. Дечко мио
Како је питом!.. Тако лепо гледа...“
И све би за тим уздахнуле тио
Што њима таку Бог лепоту не да...

Ал од то доба због доброте њине,
Што нису биле од зависти слепе,
Мирјам им даде дражи и милине
И драгоцени дар да буду лепе...

И сад, кад сунце за планине зађе,
Прошлост се враћа из даљине сиве,
Кад се Назарет у сутону нађе
И старе приче, легенде оживе, —

Када се купе жене ка студенцу,
Мирјамин фантом у сумраку бледом
Тио приступа њином лепом венцу
И уз њу дечко с питомим погледом.

МАРИЈИН ВЕО

Пре но што ће је скрити
Небеске дубине, сјајни облаци,
Као последни поздрав земљи
Она свој вео девичански баци...

Четири ветра дохватише
Свилено ткање беље од снега, —
Сваки је за се хтео
Драгоцени њен вео, —
И, бијући се, поцепаше га
У кончиће и влакна,
Па у бурноме лету
Расуше га по свету.

И сад, у благе јесење дане
Кад ћуте поља, њиве узоране,
На тихом сунцу када шума руди, —
Та по ваздуху свила бела, снежна
Што тајанствено лута, блуди
Ко ваздух лака, нежна
Као да је рука неземаљска прела:
То су остаци Маријина вела.

ГОЛГОТА

Мрачно је небо. Месец крвави
У поноћноме тиња облаку, —
Ко тежак уздах шапће у трави
Ветар. Голгота спава у мраку.
Црно је небо, ни звезде нема, —
У грозничавом бунилу дрема
Планета стара:
Грех на њој тешка крила одмара...

Тама је пала...
Суморно ћуте троја вешала
У глухо доба тишине мртве —
Празна и црна, —
С њих су недавно скинуте жртве:
Два разбојника и Божји син —
Два трна
И један крин...

Јутро је, ал још свитања нема,
С јерусалимских тврдих бедемâ
Још се не диже тама немила:
С Истока нема танка бледила
Зоре, веснице блискога дана, —
Још лежи ноћ ко прикована
Ко црна крила мртва гаврана.

Са страхом, с тешком слутњом у груди
Забринут народ лута и блуди
По улицама,
Тиска се, врви
Около Храма
Ал не на принос пасхалне крви
Већ да молитвом наду окрепи:
Хоће л сванути? шапће и стрепи...

Ал каква оно утвара бледа
Међ народ ступа? Народ се згледа:
Ко је и шта је?

Нико је не зна нити познаје.
Ко дух, ко авет поноћних снова
Ил из пророчких да је гробова:
Брада се вије, прамење бело,
Занесен поглед, дуго одело,
Погледом густу таму прожиже,
Дршћућом руком вео подиже
Са будућности срамне Голготе, —
„Христос воскресе!“ пуно страхоте
Глас му захори...
Голгота гори!..
Над њоме пламти Ускршња зора,
А на њој Црква ко златна гора
У руменоме сјају се купа, —
И к њојзи ступа
Свет будућности с далеких страна...
Под плавим небом дивотна дана
Грми и звони,
Гмижу тисуће и милиони —
„Христос воскрес!“ ваздух колеба
До краја мора, земље и неба...
Ал зачас само... и мрак се густи
На земљу спусти.

И пред страхотом божјег виђења
Што румен лица с бледилом мења,
Јуда се прахом по глави посу;
Чупајућ косу, —
Груди бијући
И крвав поглед небу шиљући
Сруши се, клече:
„Проклетство!“ рече.
Дрма се, пуца Храм Соломона
Од грмљавине Ускршних звона...

ЈОВАН ПУСТИЊАК

I. Ribes rubrum.)*

Сурови аскет што је место круха
Јео скакавце — што је уништаво
Плот многострасну, за живот духа,
У пустињи је на камену спаво.

Ал и камен му беше ложе меко . . .
Једанпут простре тело своје голо
На џбун некакви јалов, трње неко
Што га је пекло, ко иглице боло.

Па кад постељу трновиту ману,
На њој остави крви своје росу —
А кад сунце грану,
Трн се црвеним, слатким плодом осу . . .

*Cicindela lampiris.**)*

Бубици једној клонуше крила
У ле́ту (жега је била) —
Те паде на путању
Куд ће Он проћи . . .

Он је сретне
И сажали се на њу . . .
И, да је склони, узе је, метне
На цвет пустињски украј пута,
Цвет што је нико из песка жута.

И када жега дневна мину
И паде вео ноћи црне —
Бубица с цвета прне
И као бледа варница сину.

---

*) Рибизле.
**) Кресница.

ДРЕН

Кад се још црни цбуње, сва дрвета,
Ко грм позлаћен из бајки и прича,
Он, златна труба, звук првог поклича
Што гору буди — ено први цвета.

Док још спаваше дубрава и лука,
Њега је Главаш дукатом дариво
Кад се по мрачним гудурама скриво —
Грмен слободе, цвет старих ајдука.

Њиме се крепи снага и обнавља:
Девојка млада њим се прво кити,
У воду баца, којом ће се мити
Цвет његов, симбол крепчине и здравља.

Под кишом, њему само што је дата
Он стоји погнут и на њега лопи
Сунчано цвеће и кропи га, топи
Ко сјајним пљуском растопљена злато.

ЗОВА

Она отима росу и сунце
Другим биљкама с тим хладом њеним...
Данас је хтедох да посечем,
Да је искореним.

Одвратише ме да то не чиним . . .
По речима њиним
Зова је одувек била
Нечисто дрво чаробницâ вила:
Често их виђаху онде где стоје
Како чешљају златне косе своје .

Ја, у осталом осетим, понекад
Тај страх мистични људи и женâ —
Дрво је можда посвећено било
Божици каквој паганских временâ.
Рано с пролећа она прва листа,
Тајно скровиште вилина гњезда
А кад процвета, она заблиста
Мирисним китама ситних, белих звездâ...
Замишљам да су некад жреци њини
Док се тамјан пали
Божици бело цвеће жртвовали
Ноћу, на месечини . . .

И оставих је нек стоји,
Нек се и даље у њој виле крију,
И да сам осетим мистерију.
Побожну језу предака своји,
Кад жреци под њом врше обреде
Крај месечине бледе . . .

ЛЕГЕНДА О ГЛУВО-НЕМОЈ

Данас је прошла покрај мене...

Куд год се она макне, крочи,
Прате је депа, — људи, жене
Траже да виде њене очи
Где ћуте божје тајне —
Очи дубоке, сјајне
Што тако чудно гледе...

Косе јој давно седе...
— — — — — — — —
Лето је. Жега,
Када се зноји
И у хлад бега —
Али на гумну вршај стоји:
Сви су на послу, — жетвено доба —
А она, мала, — грозд у руци —
Седи и гроздић боба.

Кад изненада, вијор...

Када му коло до ње стиже
Заигра се, заврти,
Дохвати дете и диже
Па га у свом вртлогу
Понесе горе Богу...

Сви стоје бледи
Од страха —
Свако задивљен гледи
Где се далеко у висини
Бели ко мало клупче праха...
После се вијор спусти
Ко меко, бело крило
И опет дете метне
На место где је било.

Притрчаше му ко без душе
Питањима га обасуше —
Ал мала даваше знаке
Ручицама обема
Да је глува и нема....

— — — — — — —

То беше давно ал од тада
Мисли се она божје тајне зваде,
Људма би хтела да их преда:
Уста јој често речи траже,
Али не може ништ да каже —
Не може — Бог јој не да...

И мене самог језа хвата
Кад видим очи њене сетне,
Дубоке, загонетне.

СПАЉЕНЕ ПЕСМЕ

ОПРОСТИТЕ...
МРЗИЋЕ НАС
ЈЕДНОГА ДАНА
ШЕТЊА
У АЛБУМ
НА ОВОМ МЕСТУ
СУДБА
ВИ СТЕ ОТИШЛИ
НОЋНИ ГЛАСОВИ
БОЛ ИЗ ПРОШЛОСТИ
САКРИТЕ ОВЕ ПЕСМЕ
БИЋЕТЕ МИ БЛИЗУ
НЕМА ПИСМА...

ОПРОСТИТЕ...

Ви сте слутили мој бол, тајну муку
Када вам стискох младу, милу руку,
А ваш строг поглед, лице бледо, мирно
Укорело ме што сам вас додирн'о...

Ал срце ваше корело ме није:
Сажалила се света чедност ваша
На оног што се ко очајник маша,
Несрећан давно, среће Бог зна чије.

МРЗИЋЕ НАС

Срде се на вас, ви сте им саблазан
И мрзиће вас потајно због мене,
И преким ће вас оком погледати
Све ово друштво: и људи и жене.

Јер благо душе своје, жртву свету
За лажну љубав, лицемерство њино,
Свој дар скупоцен, незаслужен поклон
Ја сам узео натраг, с њих га скин'о

Да вас обаспем њиме: нежност своју
Чуства и мисли — све сам вама дао:
Ви сте им за то укор и саблазан
А мене мрзе ко да сам их крао.

ЈЕДНОГА ДАНА

Безводна пустиња а сунце жеже
Под њиме рâвни врела песка леже.

Залутô путник... тле под њиме гори.
У утроби му огањ, жеђ га мори.

И ако уз пут, док за водом гине
С камена, с листа капљу росе скине —

Та худа капља, тај напитак мали
Ко отров жеђ му самртну распали...

Тако сам и ја срк'о једног дана
Први пољубац са ваших усана —

Ал док за другим мрем и болно жедним
Гинем, отрован тим пољупцем једним.

ШЕТЊА

Жалосно, плачно пролеће
Башта је суза̂ пуна,
Гледе нас сузни цветови
Са јасминова џбуна.

Ћутимо... туга међ нама
Ко сен лагано ступа:
Процветала је љубав, — ал'
У сузама се купа.

У АЛБУМ

Како је тешко
Бол растанка крити:
Плакати душом
А насмејан бити!

Док на дно срца
Тешка суза пада,
На лицу осмех
Угњетеног јада —

Тужан ко осмех
Цвета што гроб кити —
Како је тешко
Бол растанка кити

НА ОВОМ МЕСТУ

Минуће ови лепи,
Светли пролећни дани,
На овом месту нашем
Јесен ће да се стани.

Опашће лист са џбуна
Гранчице биће голе,
Лежаће лишће жуто
Ко мртва срца доле.

На њих уморно сунце
Бледо ће злато лити —
Стајаћу сâм без друга
Усамљен ту ћу бити.

Да слушам како ветар
Звижди кроз шибље голо
И како с мртвим лишћем
Дивље изводи коло.

Да гледам кад га буде
Расип'о, витлао, хитô, —
Тај пуст јесењи ветар
Од бола поманитô.

СУДБА

Ја сам видео Судбу: приступила је ти'о
Месту где је наш тајни последни састанак био.

Из прикајка је хладно гледала своје жртве
И њоме оборене надежде наше мртве.

Осећала је наш јад у стиску наших руку
Слушала речи наше и бол у њином звуку.

И ћутала је . . . нама сузе су стезале грло
И тежак ле́гао терет на срце обамрло.

А кад се, најзад, ледне спојиле уснице наше, —
Са пуне, преливене, страдања кобне чаше.

У тешку сласт пољупца Она спокојно ли́не
Једну самртну капљу жалости и горчине.

ВИ СТЕ ОТИШЛИ

Празно је место где су дружбе наше
Блажени, мили тренуци протекли:
Ишчезнули су и помрли звуци
Ре́чи што сте их некад мени рекли.

Жалосно ћути опустела башта...
Само кад ветар лишће заталаса
Мени се чини да у том шапату
Чујем сакривен одјек вашег гласа.

Јер ваш је глас ту: његови остаци
Што се по џбуњу међу лишћем скрише
Лутају као неумрла душа
Бића̂ и ства́ри којих нема више.

НОЋНИ ГЛАСОВИ

Ослушкујете л' гласове у ноћи
Докле нечујно пролазе минути,
Кад на поноћном небу звезде заспу
И кад у глуво доба све заћути.

Кад покривену мраком и тишином
Земљу на црном крилу поноћ нија —
И као мирис ил' сенка из таме
Са болне моје душе се извија

Мисô о вама и чежња за вама:
Преображену ову мисô чудну
Што ко утвара занесена лута
И налази вас о поноћи будну

Осетићете с тугом и немиром
Уз далек поздрав срца које љуби
Ко ноћне птице крик жалостив што се
У пределима тавне ноћи губи.

БОЛ ИЗ ПРОШЛОСТИ

Када ишчезну из памћења вашег
Сенке прошлости и фантоми њени,
Тренутке среће што давно помреше
Живот ће вама новим да замени.

Али ће често кад се усамите
У сутон, у ноћ, да вас у дубини
Немирна срца бол један затишти
Туга што вам се безузрочна чини.

И забринути мислићете много
Ноћ глува кад вас самој себи враћа:
Од куда? За што? Но ум не питајте
За тугу коју само срце схваћа:

Јер што неверно памћење не чува
Па била давна несрећа ил срећа —
Питајте срце, оно ће вам касти:
Срце се јадно врло дуго сећа.

САКРИТЕ ОВЕ ПЕСМЕ

У мрачне катакомбе успомена̂
Сакрите ове песме — и у тами
Када чините помен прошлој срећи
У светилиште улазите сами.

Улазак његов затварајте сваком:
За ваше боле ви немате друга,
У гомиле је глупа радозналост
Туђој светињи воли да се руга —

Наругаће се болним стиховима
У тужни смисо њин непосвећени:
Док ви палите кандила прошлости,
Док призивате њене драге сени

И приносите жртве у сузама —
Светина би вас пратила подсмехом
А лицемери они би назвали
Ту панихиду тужну смртним грехом.

БИЋЕТЕ МИ БЛИЗУ

Далеко ћете ви од мене бити
Животом, смрћу некуд однесени,
Раставиће нас даљина и време
И опет ћете бити близу мени.

Нису залудне моје сузе биле
Поклонисте ми за чим жуђах цео:
Уздах љубави, душу душе своје,
Бесамртности ваше један део.

Ја целим бићем чувам уздах овај
За увек сам га с мојом душо слио,
И смрт нас може једном уништити
И кад већ давно гроб нас буде крио

И давно праха нашега нестане
У ништавила дубоком амбизу —
На висинама вечности живеће
Ваш мили уздах души мојој близу.

НЕМА ПИСМА

Ноћас у парку беснео је олуј
По мрклој ноћи са небом без звезда —
А јутрос лежи покидано лишће
И оборена доле птичја гнезда...

Сниво сам да сам с њом што је далеко,
У истом парку по киши и мраку
Журио некуд да нађем склоништа,
Спотичући се на сваком кораку.

Њу, нежну, слабу, носио сам скоро,
С њом бего као с уграбљеним пленом, —
Ветар јој густе витице расплето,
Био ми лице влажном косом њеном.

Док ми је часком из наручја оте
И однесе је ноћ дубока касна...
Зовем је — бура глас ми надвикује —
О мукâ!.. Нагло ургох се иза сна...

И дођох у парк... за што? Залуд, залуд!
У души мојој као чежња стоји
Мучно питање: где је? шта је с њоме?
О, како желим од ње редак који!...

САДРЖАЈ:

Из Дневника . . . . . стр 3
Март . . . . . „ 4
С ветром . . . . . „ 5

МЛАДОСТ

Не могу ти рећи . . . . . „ 8
Први и други састанак . . . . . „ 9
Она . . . . . „ 9
Очекивање . . . . . „ 10
Посета . . . . . „ 11
Несаница . . . . . „ 12
Растанак . . . . . „ 12
Последња ружа . . . . . „ 13
У пролеће . . . . . „ 14

NOCTURNI FLORES . . . . . „ 15

ЉИЉАНИ ПОЉСКИ

Облаци . . . . . „ 20
На омари . . . . . „ 21
Пред подне . . . . . „ 22
Кишица мину . . . . . „ 22
Успомене . . . . . „ 23
Метаморфоза . . . . . „ 24

ПРОЛЕЋЕ

Благи ветар . . . . . „ 26
Промахује . . . . . „ 27
Спавају пупољци . . . . . „ 28
Нада . . . . . „ 29
Тренутак среће . . . . . „ 30
Међу горама . . . . . „ 31
Успомене . . . . . „ 32
Уништена песма . . . . . „ 33

ЛЕТЊЕ НОЋИ

Шетња у ноћи . . . . . „ 36
Вила . . . . . „ 37
Ноћ на реци . . . . . „ 38
Ноћ . . . . . „ 41
Ноћна тајна . . . . . „ 42
Звезде . . . . . „ 43
Поноћ је . . . месец . . . . . „ 44
Утеха . . . . . „ 45
Време . . . . . „ 46

ИДИЛЕ
Сеоски песник . . . . . стр. 48
Пролетње јутро на селу . . . . . „ 50
Ђаво . . . . . „ 52

МРТВО ЛИШЋЕ
Лето и зима . . . . . „ 56
Јесец у туђини . . . . . „ 57
На храсту ћуте . . . . . „ 58
Тихо је... капље . . . . . „ 58
У гори јесен стоји . . . . . „ 59
Тихи ветар када поремети . . . . . „ 59
Златно јутро огрезло у роси . . . . . „ 60
Ведро јутро јарко сунце носи . . . . . „ 60
Сунце сја . . . . . „ 61
Мртва срца . . . . . „ 62
Крајем октобра . . . . . „ 63
Данас . . . . . „ 64

БЕЗ ОДЈЕКА
Ћутати . . . . . „ 66
Вече . . . . . „ 67
Славуј . . . . . „ 68
У пролазу . . . . . „ 69
Нов . . . . . „ 70
Несаница . . . . . „ 71
Над понором . . . . . „ 72
Утеха . . . . . „ 73

ЈЕСЕЊИ ВЕТАР
Јесењи ветар . . . . . „ 76
Прошло . . . . . „ 77
Ветар позне јесени . . . . . „ 78
Новембар . . . . . „ 79

ВЕЛИКА ТИШИНА
Велика тишина . . . . . „ 82
Позив . . . . . „ 83
Привиђења . . . . . „ 84
У магли . . . . . „ 84
Ова тишина . . . . . „ 85

ЗИМА
Вечерња тишина . . . . . „ 88
Кад с планина . . . . . „ 88
Тишина . . . . . „ 89
Зимска ноћ . . . . . „ 89
Старац . . . . . „ 90
Повратак . . . . . „ 91
Пуста кућа . . . . . „ 92
За друговима . . . . . „ 93
Мој пријатељ и ја . . . . . „ 94

Живот . . . . . стр 96
Самоћа . . . . . „ 96
Као у тамници . . . . . „ 97
Суморни дани . . . . . „ 98
Мокра брда, мокри лузи . . . . . „ 98
Болестан дан . . . . . „ 99
Пролази живот . . . . . „ 100
Животу . . . . . „ 101
После болести . . . . . „ 102
Старим путем . . . . . „ 102

МОЈ ЗАВИЧАЈ

Мој завичај . . . . . „ 106
Стари орах . . . . . „ 108
Пљусак . . . . . „ 109
Погреб . . . . . „ 110
Прошлост . . . . . „ 111

СМРТ

Једном . . . . . „ 114
Тајна . . . . . „ 115
Мали погреб . . . . . „ 116
Буба . . . . . „ 118
Једног пролетњег дана . . . . . „ 120
Смрт . . . . . „ 121
Лубања . . . . . „ 123
Ствари које су прошле . . . . . „ 124
Недеља после подне . . . . . „ 125
Јагње . . . . . „ 126
Анахорета . . . . . „ 129
Распеће . . . . . „ 132
Усамљена кућа . . . . . „ 133
Исељеници . . . . . „ 135
Скитница . . . . . „ 135

РЂАВИ ТРЕНУЦИ

Рђави тренуци . . . . . „ 140
Живот . . . . . „ 141
Без посла . . . . . „ 142
Савет Музи . . . . . „ 144
Дон Кихот . . . . . „ 145

СТАРИНА

Стара прича . . . . . „ 148
Монах . . . . . „ 151
Под кулом цара Лазара . . . . . „ 153
Старина . . . . . „ 155
Дух косовског витеза . . . . . „ 156
Роб . . . . . „ 158
Христос је устао из мртвих . . . . . „ 159

ЛЕГЕНДЕ

Ноћ у пустињи . . . . . стр. 162
Јешуа Машиах . . . . . „ 163
Христос на путу . . . . . „ 164
Христос у крчми . . . . . „ 167
Магдалена . . . . . „ 168
Мирјам . . . . . „ 169
Маријин вео . . . . . „ 171
Голгота . . . . . „ 172
Јован Пустињак . . . . . „ 174
Дрен . . . . . „ 175
Зова . . . . . „ 176
Легенда о глуво-немој . . . . . „ 177

СПАЉЕНЕ ПЕСМЕ

Опростите . . . . . „ 180
Мрзиће нас . . . . . „ 180
Једнога дана . . . . . „ 181
Шетња . . . . . „ 182
У албум . . . . . „ 182
На овом месту . . . . . „ 183
Судба . . . . . „ 184
Ви сте отишли . . . . . „ 185
Ноћни гласови . . . . . „ 186
Бол из прошлости . . . . . „ 187
Сакрите ове песме . . . . . „ 188
Бићете ми близу . . . . . „ 189
Нема писма . . . . . „ 190

PG Jakšić, Mileta
1418 Pesme
J334A17
1922
cop.2

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

1892